Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
GERARD HOGAN
prednesené 12. mája 2021 [1]

Vec C-124/20

Bank Melli Iran, Aktiengesellschaft nach iranischem Recht
proti
Telekom Deutschland GmbH

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Vyšší krajinský súd Hamburg, Nemecko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Obchodná politika – Ochrana pred účinkami uplatňovania právnych predpisov prijatých treťou krajinou mimo jej územia – Reštriktívne opatrenia voči Iránu – Sekundárne sankcie prijaté Spojenými štátmi – Zákaz dodržiavania takých právnych predpisov – Výkon riadneho práva na vypovedanie zmluvy“

I. Úvod

1. Tento návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu nariadenia Rady (ES) č. 2271/96 z 22. novembra 1996 o ochrane pred účinkami uplatňovania právnych predpisov prijatých treťou krajinou mimo jej územia a pred účinkami opatrení na nich založených alebo z nich vyplývajúcich (ďalej len „nariadenie EÚ o blokovaní“) [2], naposledy zmeneného delegovaným nariadením Komisie (EÚ) 2018/1100 zo 6. júna 2018 [3]. Vyplýva priamo z rozhodnutia (vtedajšieho) amerického prezidenta Donalda Trumpa z mája 2018 odstúpiť v mene Spojených štátov amerických od dohody všeobecne známej ako dohoda s Iránom o jadrových zbraniach, ktorá bola uzavretá v júli 2015. Účinkom tohto rozhodnutia bolo opätovné uplatňovanie určitých amerických sankcií voči iránskym spoločnostiam a iným iránskym subjektom, ktoré bolo pozastavené v roku 2015.

2. Z dôvodov zahraničnej politiky a národnej bezpečnosti, najmä v rámci boja proti terorizmu, Spojené štáty americké uvalili rôzne druhy hospodárskych sankcií na štáty a jednotlivcov alebo právnické osoby. Niektoré z týchto sankcií sú dlhodobé, ako napríklad embargo voči Kube, ktoré bolo schválené pomocou Foreign Assistance Act of 1961 (zákon o zahraničnej pomoci z roku 1961) a v roku 1996 kodifikované prostredníctvom Cuban Liberty and Democratic Solidarity (Libertad) Act [zákon o slobode a demokratickej solidarite s Kubou (Libertad)]. Po 11. septembri 2001 a zintenzívnení boja proti terorizmu sa program hospodárskych sankcií USA rozrástol.

[1] Jazyk prednesu: angličtina.

[2] Ú. v. ES L 309, 1996, s. 1; Mim. vyd. 10/001, s. 75.

[3] Delegované nariadenie Komisie, ktorým sa mení príloha k [nariadeniu EÚ o blokovaní] (Ú. v. EÚ L 199I, 2018, s. 1).

3. Hoci sa tieto sankcie vzťahujú najmä na osoby z USA a osoby mimo USA v rámci právomoci USA, ktoré obchodujú s dotknutými krajinami alebo v nich investujú (primárne sankcie), niektoré ustanovenia sa zameriavajú aj na činnosti mimo právomoci USA, najmä na činnosti zahraničných spoločností (sekundárne sankcie). Cieľom veľkej časti právnych predpisov USA, ktorými sa vykonávajú tieto sankcie, je totiž buď uložiť sankcie subjektom z tretích štátov, ktoré obchodujú s cieľovým štátom, alebo zakázať týmto subjektom z tretích štátov obchodovanie s USA. [4]

4. Tieto pokusy o právomoc USA mimo ich územia sú historicky kritizované na úrovni EÚ, [5] keďže také úsilie zvyčajne znamená určitú formu nadmernej právomoci, o ktorej si niektorí myslia, že nie je ľahko zosúladiteľná so všeobecnými zásadami medzinárodného práva verejného. [6] Na tomto mieste musím uviesť, že článok 21 ods. 1 a článok 21 ods. 2 písm. h) ZEÚ ukladajú Únii povinnosť

[4] Pozri REDDING, B.: The Long Arm of the Law or the Invasive Reach of the American Legal System. In: *Int'l Bus. L. J.* 2007, s. 659. Vo svojom nesúhlasnom stanovisku vo veci Spojené štáty v. Verdugo-Urquidez, 494 U.S. 259 (1990) 280 – 281, BRENNAN, J. uviedol, že „obrovské rozšírenie federálnej trestnoprávnej právomoci mimo hraníc nášho národa viedlo jedného komentátora ku konštatovaniu, že troma najväčšími vývoznými položkami našej krajiny sú teraz ‚rocková hudba, modré džínsy a americké právo'" (pričom citoval autora GRUNDMAN, V. R.: The New Imperialism: The Extraterritorial Application of United States Law. In: *The International Lawyer*. 1980, zv. 14, s. 257).

[5] Výzvy, ktoré pre právo EÚ prináša extrateritorialita určitých právnych predpisov, bude potrebné v nadchádzajúcich rokoch s naliehavosťou riešiť aj v oblasti, ktorá je Súdnemu dvoru drahá, a to v oblasti ochrany osobných údajov. Americký Clarifying Lawful Overseas Use of Data Act 2018 (objasňujúci zákon o zákonnom zámorskom používaní údajov z roku 2018), ktorým bol zmenený a doplnený 1986 Stored Communications Act (zákon o uloženej komunikácii z roku 1986), totiž dáva americkým orgánom činným v trestnom konaní právomoc požadovať údaje uložené väčšinou hlavných poskytovateľov cloudových služieb, aj keď sú uložené mimo Spojených štátov. Na trhu uchovávania údajov však vo veľkej miere dominujú americké spoločnosti, a to na úrovni viac ako 85 %.

[6] Podľa francúzskej parlamentnej správy sa americká administratíva len zriedka obťažuje odôvodňovaním svojej právomoci. V praxi sa zdá, že európske spoločnosti usvedčené z porušovania amerických sankcií, najmä banky, boli usvedčené na základe primárnych sankcií. Dohody o urovnaní, ktoré uzatvárajú, sa opierajú o širokú koncepciu tradičných všeobecných zásad územnej právomoci z dôvodu, že príslušné transakcie boli určené finančným inštitúciám USA alebo uskutočnené prostredníctvom nich, prípadne že prechádzali cez Spojené štáty, lebo sa vykonávajú v amerických dolároch (USD), a preto nevyhnutne prechádzajú cez americké zúčtovacie centrá. Pozri LELLOUCHE, S., BERGER, K.: *L'extraterritorialité de la législation américaine* – Rapport d'information, Assemblée Nationale. Francúzsko, 2016, s. 49 – 53. Pokiaľ ide o možné odôvodnenie alebo neodôvodnenie právnych predpisov USA podľa medzinárodného práva, pozri okrem iného RYNGAERT, C.: Extraterritorial Export Controls (Secondary Boycotts). In: *Chin. J. Int'l L.* 2008, zv. 7, s. 625, najmä s. 642 a nasl.; MEYER, J. A.: Second Thoughts on Secondary Sanctions. In: *U. Pa. J. Int'l L.* 2009, 30, s. 905, s. 932 a nasl., a RUYS, T., RYNGAERT, C.: Secondary Sanctions: A Weapon out of Control? The International Legality of, and European Responses to US Secondary Sanctions. In: *British Yearbook of International Law*. 2020, s. 9 – 65.

chrániť a podporovať tento systém medzinárodného práva. Okrem toho európska podnikateľská komunita namieta voči takým právnym predpisom z dôvodu, že v praxi sa týkajú takmer výlučne zahraničných spoločností.[7]

5. Zo všetkých týchto dôvodov existencia takýchto právnych predpisov s potenciálne značným extrateritoriálnym účinkom nezostala bez povšimnutia. V roku 1996 prijala Únia nariadenie EÚ o blokovaní, ktorého článok 5 prvý odsek zakazuje európskym spoločnostiam dodržiavať americké opatrenia.[8] Napätie medzi týmito dvoma právnymi režimami, ktoré sú jadrom tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania, však predstavuje potenciálne geopolitické problémy nielen z hľadiska konfliktu zvrchovanosti, ale aj z hľadiska konkurenčných regulačných prekážok na trhoch EÚ a USA. Ako jasne ukazujú skutkové okolnosti tejto veci, uplatňovanie nariadenia EÚ o blokovaní vyvoláva rad doteraz nevyriešených právnych otázok a rôzne veľmi praktické problémy, v neposlednom rade aj to, že európske spoločnosti čelia nemožným – a dosť nespravodlivým – dilemám, ktoré prinieslo uplatňovanie dvoch odlišných a priamo protichodných právnych režimov.[9] Nemôžem sa zdržať poznámky, že povaha týchto dilem spolu s neposkytnutím jasných usmernení o dôležitých právnych otázkach, ktoré priamo vyplývajú z uplatňovania nariadenia EÚ o blokovaní, je taká, že pre normotvorcu Únie je výhodné preskúmať spôsob, akým sa toto nariadenie v súčasnosti uplatňuje.

[7] Hubert de Vauplane uvádza, že „na spôsobe, akým pracuje OFAC [(Office of Foreign Asset Control – Úrad pre kontrolu zahraničných aktív), ktorý je zodpovedný za vymáhanie týchto sankcií,] je najšokujúcejšia určitá tendencia ukladať sankcie predovšetkým zahraničným bankám, aj keď jediným právnym prepojením so Spojenými štátmi je použitie dolára ako platobnej meny“. DE VAUPLANE, H.: Iran: Sanctions américaines contre les banques européennes, hypocrisie ou arnaque?. In: *Les Échos*. 23. august 2012. Pozri tiež STRATMANN, K., KOCH, M., BRÜGGMANN, M.: Deutsche Firmen leiden unter US-Sanktionen – Amerikanische Konkurrenten werden geschont. In: *Handelsblatt*. 12. február 2019, a Wie hart Amerikas Forderung deutsche Unternehmen trifft. In: *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. 10. máj 2018 (zdroj: https://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/schutz-deutscher-unternehmen-vor-us-sanktionen-schwierig-15583846.html). V súvisiacej oblasti, akou je boj proti korupcii, noviny The New York Times tiež poukázali na to, že v roku 2012 „je zoznam spoločností, ktoré v najväčšej miere uskutočňujú také urovnanie, pozoruhodný v jednom ohľade: chýbajú v ňom americké mená“ (WAYNE, L.: Foreign Firms Most Affected by a US Law Barring Bribes. In: *The New York Times*. 3. september 2012). Pozri tiež JAKOBEIT, C.: Große Schmiergeldzahler. In: *Welt-sichen*. 2010, č. 9 (zdroj: https://www.welt-sichten.org/artikel/3103/grosse-schmiergeldzahler), ktorý komentuje skutočnosť, že americké spoločnosti majú desaťročia praxe s vyhýbaním sa ustanoveniam Foreign Corrupt Practices Act (zákon o zahraničných korupčných praktikách, ďalej len „FCPA“) a Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), a poukazuje na politický tlak vyvíjaný vládou USA na základe poznatkov získaných jej tajnými službami, ktorý viedol k opätovnému predloženiu ponuky na lukratívne projekty pri viacerých príležitostiach, ako aj na možnosť požiadať ministerstvo spravodlivosti USA o výnimku z FCPA v záujme národnej bezpečnosti. Okrem toho veľmi široký rozsah pôsobnosti týchto právnych predpisov znásobujú problémy s nákladmi na obhajobu v takýchto konaniach z dôvodu určitých procesných mechanizmov, žiadosti o informácie v rámci tých istých postupov, ktoré sa môžu týkať citlivých hospodárskych, finančných alebo priemyselných údajov, a súdna neistota. Niektorí autori kritizujú používanie určitých právnych predpisov orgánmi zodpovednými za ich presadzovanie ako spôsob začatia priamych rokovaní so spoločnosťami s cieľom prinútiť ich spolupracovať. Pozri GARAPON, A.: Une justice „très“ économique. In: GARAPON, A., SERVAN-SCHREIBER, S. (eds.): *Deals de justice: le marché américain de l'obéissance mondialisée*. Puf, 2015, s. 119 – 120. Pozri tiež LOHMANN, S.: Extraterritoriale US-Sanktionen. In: *SWP-Aktuell*. Máj 2019, č. 31. Iní sa domnievajú, že tieto opatrenia svedčia o novom prejave nárokov Spojených štátov na hegemóniu. Pozri SZUREK, S.: Le recours aux sanctions. In: GHERARI, H., SZUREK, S. (eds.): *Sanctions unilatérales, mondialisation du commerce et ordre juridique international*. Cedin-Parix X Nanterre: Montchrestien, 1998, s. 36, ako aj Nord Stream 2 Schwesig empört über amerikanische Drohung gegen Ostseehafen. In: *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. 7. august 2020 (zdroj: https://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/klima-energie-und-umwelt/nord-stream-2-schwesig-empoert-ueber-drohung-gegen-hafen-16894385.html). Nakoniec aj keď táto situácia viac súvisí s protikorupčnými právnymi predpismi, niektorí autori boli znepokojení skutočnosťou, že určité americké sankcie založené na právnych predpisoch s extrateritoriálnym účinkom mali za následok destabilizáciu niekoľkých európskych spoločností, po ktorej nasledovali prevzatia americkými spoločnosťami.. Pozri LAÏDI, A.: *Le droit, nouvelle arme de guerre économique: Comment les États-Unis déstabilisent les entreprises européennes*. Acte Sud, 2019, s. 156 a nasl.

[8] Nariadenie EÚ o blokovaní síce nie je prvým aktom prijatým na boj proti účinkom práva USA mimo ich územia, napriek tomu však slúžilo ako vzor pre Čínsku ľudovú republiku, ktorá len nedávno prijala podobné pravidlá s významným rozdielom, že tieto pravidlá nie sú zamerané na konkrétne sankčné opatrenia tretej krajiny, ale uplatňujú sa vo všeobecnosti, „ak extrateritoriálne uplatňovanie cudzích právnych predpisov a iných opatrení, ktoré je v rozpore s medzinárodným právom a základnými zásadami medzinárodných vzťahov, neodôvodnene zakazuje alebo obmedzuje občanov, právnické osoby alebo iné organizácie Číny v bežných hospodárskych, obchodných a súvisiacich činnostiach s tretím štátom (alebo regiónom), prípadne s jeho občanmi, právnickými osobami alebo inými organizáciami“. Pozri WANG, J.: Can China's New „Blocking Statute“ Combat Foreign Sanctions?. In: *Conflict of Laws.net*. 30. január 2021.

[9] Pozri v tomto zmysle TRUYENS, L., LOOSVELD, S.: The EU Blocking Regulation: navigating a diverging sanctions landscape. In: *I.C.C.L.R*. 2019, 30(9), s. 490 – 501, na s. 501, a pokiaľ ide o „situáciu typu Hlava 22“, DE VRIES, A.: Council Regulation (EC) No 2271/96 (the EU Blocking Regulation). In: *Int'l Bus. Lawyer*. 1998, 26(8), s. 345, na s. 348.

6. Mnohé z týchto ťažkostí sa predovšetkým prudko dostali späť do pozornosti po rozhodnutí vtedajšieho prezidenta USA Donalda Trumpa z mája 2018 odstúpiť od iránskej jadrovej dohody (oficiálne známej ako spoločný komplexný akčný plán), ktorú uzavrela Iránska islamská republika so zoskupením neformálne nazývaným „P5 plus 1“ vo Viedni v júli 2015.[10] Nešlo o formálnu zmluvu ako takú, ale skôr o politickú dohodu medzi piatimi stálymi členmi Bezpečnostnej rady (Spojené štáty americké, Ruská federácia, Čínska ľudová republika, Spojené kráľovstvo a Francúzska republika) spolu so Spolkovou republikou Nemecko a Európskou úniou na jednej strane a Iránskou islamskou republikou na strane druhej. Dohoda okrem iného predpokladala, že Iránska islamská republika zníži svoje zásoby obohateného uránu a centrifúg a bude súhlasiť s programom rutinnej inšpekcie výmenou za postupné rušenie určitých hospodárskych sankcií. Cieľom tejto dohody bolo zabezpečiť, aby Iránska islamská republika neuskutočnila svoje prípadné ambície na dosiahnutie schopnosti vyrábať jadrové zbrane.

7. Rozhodnutie prezidenta Trumpa odstúpiť od tejto dohody následne viedlo k novým sankciám USA. Spôsobilo to značné ťažkosti niektorým veľkým európskym spoločnostiam.[11] Európska únia preto s cieľom zabrániť účinkom obnovenia sankcií USA voči iránskym subjektom po odstúpení Spojených štátov amerických od spoločného komplexného akčného plánu pridala právne predpisy USA týkajúce sa programu sankcií voči Iránu k zahraničným právnym predpisom, na ktoré sa vzťahuje nariadenie EÚ o blokovaní.

8. Skôr než sa budem zaoberať touto problematikou, musím najprv uviesť príslušné právne predpisy.

II. Právny rámec

A. Právo EÚ

1. Nariadenie EÚ o blokovaní

9. Prvé až siedme odôvodnenie nariadenia EÚ o blokovaní stanovuje:

„keďže ciele spoločenstva zahrňujú prispievanie k harmonickému rozvoju svetového obchodu a progresívnemu odstraňovaniu prekážok v medzinárodnom obchode;

keďže úsilím spoločenstva je dosiahnutie najväčšieho možného rozsahu voľného pohybu kapitálu medzi členskými štátmi a tretími krajinami vrátane odstránenia akéhokoľvek obmedzovania priamych investícií –vrátane investícií do nehnuteľností – ustanovenie, opatrenie [usadenia sa, poskytovania – *neoficiálny preklad*] finančných služieb alebo prístup cenných papierov na kapitálové trhy;

[10] Nariadenie EÚ o blokovaní bolo dlho „v režime spánku“, keďže následní prezidenti USA pozastavili kontroverznú hlavu III Helmsovho-Burtonovho zákona a sankcie EÚ a USA týkajúce sa Iránskej islamskej republiky mali po roku 2006 tendenciu zbližovať sa. RUYS, T., RYNGAERT, C.: Secondary Sanctions: A Weapon out of Control? The International Legality of, and European Responses to US Secondary Sanctions. In: *British Yearbook of International Law*. 2020, s. 81.

[11] Najznámejší z týchto prípadov sa týka banky BNP Paribas, ktorá dostala pokutu 8,9 miliardy USD za to, že od roku 2004 do roku 2012 previedla peniaze cez Spojené štáty v mene sudánskych (6,4 miliardy USD), kubánskych (1,7 miliardy USD) a iránskych klientov (650 miliónov USD). Okrem toho bola táto banka pre svoje obchody s ropnými a plynárenskými komoditami na jeden rok vylúčená z operácií zúčtovania v amerických dolároch a niekoľko vedúcich pracovníkov vrátane hlavného prevádzkového riaditeľa skupiny muselo banku BNP Paribas opustiť.

keďže tretia krajina prijala určité zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia, ktoré podporujú regulovanie činností fyzických a právnických osôb pod súdnou právomocou členského štátu;

keďže svojím uplatňovaním mimo územia porušujú takéto zákony, nariadenia a iné právne nástroje medzinárodné právo a bránia dosiahnutiu uvedených cieľov;

keďže takéto zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia na nich založené alebo z nich vyplývajúce ovplyvňujú alebo pravdepodobne budú ovplyvňovať stanovený právny poriadok a majú nepriaznivý vplyv na záujmy spoločenstva a na záujmy fyzických a právnických osôb vykonávajúcich práva podľa Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva;

keďže za týchto výnimočných okolností je potrebné prijať opatrenie na úrovni spoločenstva na ochranu stanoveného právneho poriadku, na ochranu záujmov spoločenstva a záujmov uvedených fyzických a právnických osôb, najmä odstránením, neutralizovaním, blokovaním alebo iným vyrovnaním účinkov dotknutých zahraničných právnych predpisov;

keďže požiadavka na poskytnutie informácií podľa tohto nariadenia nevylučuje, aby členský štát požiadal o informácie toho istého druhu, ktoré sa majú poskytnúť orgánom toho štátu;“

10. Prvý odsek článku 1 nariadenia EÚ o blokovaní stanovuje:

„Toto nariadenie poskytuje ochranu pred [extrateritoriálnymi – *neoficiálny preklad*] účinkami uplatňovania právnych predpisov špecifikovaných v prílohe k tomuto nariadeniu, vrátane nariadení a iných právnych nástrojov, a opatrení na nich založených alebo z nich vyplývajúcich, a neutralizuje tieto účinky [zabraňuje týmto účinkom – *neoficiálny preklad*], ak takéto uplatňovanie ovplyvňuje záujmy osôb uvedených v článku 11 zapájajúcich sa do medzinárodného obchodu a/alebo pohybu kapitálu a príslušných obchodných činností medzi spoločenstvom a tretími krajinami.“

11. Článok 4 nariadenia EÚ o blokovaní stanovuje:

„Žiadne súdne rozhodnutie alebo rozhodnutie tribunálu alebo žiadne rozhodnutie správneho orgánu mimo spoločenstva, ktoré majú priamy alebo nepriamy účinok na právne predpisy špecifikované v prílohe alebo na opatrenia na nich založené alebo z nich vyplývajúce, nie je uznávané alebo vykonateľné akýmkoľvek spôsobom.“

12. Článok 5 nariadenia EÚ o blokovaní stanovuje:

„Žiadna osoba uvedená v článku 11 nevyhovie, priamo alebo nepriamo alebo prostredníctvom pomocníka alebo inej [priamo alebo prostredníctvom – *neoficiálny preklad*] sprostredkujúcej osoby, aktívne alebo úmyselným zanedbaním akýchkoľvek požiadaviek alebo zákazov [úmyselným zanedbaním, akýmkoľvek požiadavkám alebo zákazom – *neoficiálny preklad*], vrátane požiadaviek na zahraničné súdy, priamo alebo nepriamo založeným na právnych predpisoch špecifikovaných v prílohe alebo z nich vyplývajúcim alebo založeným na opatreniach na nich založených alebo z nich vyplývajúcich alebo z nich vyplývajúcim.

Osoby môžu byť v súlade s postupmi stanovenými v článkoch 7 a 8 oprávnené vyhovieť úplne alebo čiastočne rozsahu, ktorého nezhoda by vážne poškodila ich záujmy alebo záujmy spoločenstva. Kritériá uplatňovania tohto ustanovenia sa stanovia v súlade s postupom

stanoveným v článku 8. Ak existuje dostatočná istota, že nevyhovenie danej požiadavke by mohlo spôsobiť vážne poškodenie fyzickej alebo právnickej osoby, Komisia urýchlene predloží výboru uvedenému v článku 8 návrh príslušných opatrení, ktoré sa majú prijať v zmysle tohto nariadenia.“

13. Článok 6 nariadenia EÚ o blokovaní stanovuje:

„Akákoľvek osoba uvedená v článku 11, ktorá je spojená s činnosťami uvedenými v článku 1, má právo na náhradu akejkoľvek škody vrátane právnych nákladov spôsobených tejto osobe uplatňovaním právnych predpisov špecifikovaných v prílohe alebo opatreniami na nich založenými alebo z nich vyplývajúcimi.

Takéto odškodnenie sa získa od fyzickej alebo právnickej osoby, alebo akejkoľvek inej právnickej osoby, ktorá spôsobila škodu, alebo ktorejkoľvek osoby, ktorá konala v jej mene alebo ako sprostredkovateľ.

…“

14. Článok 7 nariadenia EÚ o blokovaní stanovuje:

„Na vykonanie tohto nariadenia Komisia:

…

b) udelí oprávnenie podľa podmienok stanovených v článku 5 a po stanovení lehôt vzhľadom na doručenie stanoviska výborom, berie plne do úvahy lehoty, ktoré majú dodržiavať osoby, ktorým sa má oprávnenie udeliť;

…“

15. Článok 8 nariadenia EÚ o blokovaní stanovuje:

„1. Na účely vykonávania článku 7 písm. b) Komisii pomáha Výbor pre exteritoriálne právne predpisy. Uvedené vykonávacie akty sa prijímajú v súlade s postupom preskúmania uvedeným v odseku 2 tohto článku. Uvedený výbor je výborom v zmysle nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 182/2011[12].

2. Ak sa odkazuje na tento odsek, uplatňuje sa článok 5 nariadenia (EÚ) č. 182/2011.“

16. Článok 9 nariadenia EÚ o blokovaní znie takto:

„Každý členský štát stanoví sankcie, ktoré sa majú uložiť v prípade porušenia akýchkoľvek príslušných ustanovení tohto nariadenia. Takéto sankcie musia byť účinné, primerané a odrádzajúce.“

[12] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady zo 16. februára 2011, ktorým sa ustanovujú pravidlá a všeobecné zásady mechanizmu, na základe ktorého členské štáty kontrolujú vykonávanie vykonávacích právomocí Komisie (Ú. v. EÚ L 55, 2011, s. 13).

17. Článok 11 nariadenia EÚ o blokovaní stanovuje:

„Toto nariadenie sa vzťahuje na:

1. akúkoľvek fyzickú osobu, ktorá má bydlisko v spoločenstve… a je štátnym príslušníkom členského štátu,

2. akúkoľvek právnickú osobu zriadenú v spoločenstve,

3. akúkoľvek fyzickú alebo právnickú osobu uvedenú v článku 1 ods. 2 nariadenia (EHS) 4055/86 [13],

4. akúkoľvek inú fyzickú osobu, ktorá má bydlisko v spoločenstve, pokiaľ sa táto osoba nenachádza v krajine, ktorej je štátnym príslušníkom,

5. akúkoľvek inú fyzickú osobu v rámci spoločenstva, vrátane jeho teritoriálnych vôd a vzdušného priestoru a v akomkoľvek lietadle alebo v akomkoľvek plavidle pod súdnou právomocou alebo kontrolou členského štátu, pôsobiacu v rámci profesionálnej činnosti.“

2. Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2018/1101

18. Článok 4 vykonávacieho nariadenia Komisie (EÚ) 2018/1101 z 3. augusta 2018, ktorým sa stanovujú kritériá uplatňovania článku 5 ods. 2 [nariadenia EÚ o blokovaní] [14], stanovuje:

„Komisia pri posudzovaní, či by vzniklo vážne poškodenie chránených záujmov uvedených v článku 5 druhom odseku [nariadenia EÚ o blokovaní], v prípade potreby berie do úvahy, okrem iného, tieto nekumulatívne kritériá:

a) či je pravdepodobné, že chránený záujem je osobitne ohrozený, a to na základe kontextu, povahy a pôvodu poškodenia chráneného záujmu;

b) existencia prebiehajúceho administratívneho alebo súdneho vyšetrovania žiadateľa z tretej krajiny alebo predchádzajúcej dohody o urovnaní s treťou krajinou, ktorá je predmetom uvedených extrateritoriálnych právnych predpisov;

c) existencia podstatnej väzby s treťou krajinou, ktorá je predmetom uvedených extrateritoriálnych právnych predpisov alebo následných opatrení; napríklad ak má žiadateľ materské alebo dcérske spoločnosti alebo v prípade účasti fyzických alebo právnických osôb podliehajúcich primárnej právomoci tretej krajiny, ktorá je predmetom [pôvodcom – *neoficiálny preklad*] uvedených extrateritoriálnych právnych predpisov alebo následných opatrení;

d) či by žiadateľ odôvodnene mohol prijať opatrenia na predchádzanie poškodeniu alebo na jeho zmiernenie;

[13] Nariadenie Rady z 22. decembra 1986, ktorým sa uplatňuje zásada slobody poskytovať služby na námornú dopravu medzi členskými štátmi a medzi členskými štátmi a tretími krajinami (Ú. v. ES L 378, 1986, s. 1; Mim. vyd. 06/001, s. 174).

[14] Ú. v. EÚ L 199 I, 2018, s. 7.

e) nepriaznivý vplyv na vykonávanie hospodárskej činnosti, najmä pokiaľ ide o to, či by žiadateľ čelil značným hospodárskym stratám, ktoré by mohli napríklad ohroziť jeho životaschopnosť alebo predstavovať vážne riziko konkurzu;

f) či by sa činnosť žiadateľa považovala za nadmerne zložitú z dôvodu straty základných vstupov alebo zdrojov, ktoré sa nedajú primerane nahradiť;

g) či by sa značne sťažilo využívanie individuálnych práv žiadateľa;

h) či je ohrozená bezpečnosť, ochrana ľudského života a zdravia a ochrana životného prostredia;

i) či je ohrozená schopnosť Únie vykonávať svoje humanitárne, rozvojové a obchodné politiky alebo vonkajšie aspekty vnútorných politík;

j) bezpečnosť dodávok strategického tovaru alebo služieb v rámci Únie alebo členského štátu alebo do Únie alebo členského štátu a vplyv akéhokoľvek ich nedostatku alebo prerušenia;

k) dôsledky pre vnútorný trh, pokiaľ ide o voľný pohyb tovaru, osôb, služieb a kapitálu, ako aj o finančnú a hospodársku stabilitu alebo kľúčové infraštruktúry Únie;

l) systémové dôsledky poškodenia, najmä pokiaľ ide o účinky jeho presahovania do ostatných odvetví;

m) vplyv na trh práce jedného alebo viacerých členských štátov a jeho cezhraničné dôsledky v rámci Únie;

n) akýkoľvek iný relevantný faktor.“

B. Právo USA

1. Opatrenia týkajúce sa Iránu

19. USA prijali právne predpisy stanovujúce sankcie za porušenia v súvislosti so svojimi embargami voči iným krajinám. Pôvodne však boli v prílohe nariadenia EÚ o blokovaní uvedené len tri právne predpisy, a to National Defense Authorization Act for Fiscal Year 1993 (zákon o povolení národnej obrany na fiškálny rok 1993), ktorého požiadavky sú konsolidované v hlave I zákona o slobode a demokratickej solidarite s Kubou z roku 1996, a Iran and Libya Sanctions Act 1996 (zákon o sankciách voči Iránu a Líbyi z roku 1996).

20. Zákon o slobode a demokratickej solidarite s Kubou (Libertad) z roku 1996 (bežne nazývaný „Helmsov-Burtonov zákon“) bol prijatý s cieľom posilniť a pokračovať v americkom embargu voči Kube. Zakazuje vývoz akéhokoľvek tovaru alebo služieb kubánskeho pôvodu alebo obsahujúcich materiály alebo tovar s pôvodom na Kube priamo alebo cez tretie krajiny do Spojených štátov, obchodovanie s tovarom, ktorý sa nachádza alebo sa nachádzal alebo prepravoval z Kuby alebo cez Kubu, opätovný vývoz cukru s pôvodom na Kube do Spojených štátov bez oznámenia zo strany príslušných vnútroštátnych orgánov vývozcu alebo dovoz výrobkov z cukru do Spojených štátov amerických bez záruky, že tieto výrobky nie sú výrobkami Kuby. Okrem toho tento zákon zmrazuje kubánske aktíva a finančné styky s Kubánskou republikou.

21. Predovšetkým ustanovenia hlavy III tohto zákona poskytujú prostriedok na odradenie od investícií na Kube, ako aj prostriedok nápravy pre tých, ktorým bol vyvlastnený majetok. Poskytuje najmä nápravu pre občanov USA, ktorí sa stali obeťami vyvlastňovacích praktík Kubánskej republiky, tým, že im udeľuje právo žalovať na amerických súdoch všetkých cudzích štátnych príslušníkov, ktorí „obchodujú" s majetkom „skonfiškovaným" kubánskou vládou od 1. januára 1959. Helmsov-Burtonov zákon definuje „obchodovanie" široko, čo zahŕňa širokú škálu činností súvisiacich s vyvlastneným majetkom vrátane jeho predaja alebo spravovania, ako aj dosahovania zisku z obchodovania s inou osobou. [15]

22. Zákon o sankciách voči Iránu a Líbyi z roku 1996 (známy aj ako „d'Amatov-Kennedyho zákon") stanovuje, že hospodárske subjekty, na ktoré sa vzťahuje embargo voči Iránu alebo Líbyi, nesmú počas obdobia 12 mesiacov ani v jednej z týchto krajín investovať sumu vyššiu ako 40 miliónov USD, „ktorá priamo a významne prispieva k posilneniu schopnosti Iránu alebo Líbye rozvíjať ich ropné zdroje". Pojem „investícia" sa vzťahuje na uzatvorenie zmluvy o tomto rozvoji, na poskytnutie záruk, na dosiahnutie zisku z nej alebo na kúpu vlastníckeho podielu.

23. EÚ v reakcii na prijatie týchto právnych predpisov okrem vydávania politických výstrah a prijatia nariadenia EÚ o blokovaní podala žiadosť v rámci mechanizmu na urovnávanie sporov Svetovej obchodnej organizácie s cieľom vyhlásiť právny predpis USA za nezákonný podľa článku XXI Všeobecnej dohody o clách a obchode. [16] Túto žiadosť EÚ neskôr vzala späť po tom, čo 11. apríla 1997 uzavrela so Spojenými štátmi americkými dohodu o extrateritoriálnych právnych predpisoch USA.

24. Ako som už uviedol, v máji 2018 Spojené štáty americké odstúpili od spoločného komplexného akčného plánu (známeho aj ako „dohoda s Iránom") podpísaného vo Viedni 14. júla 2015. Spoločný komplexný akčný plán bol zameraný na kontrolu iránskeho jadrového programu a zrušenie hospodárskych sankcií voči Iránu. V dôsledku toho bolo obnovené Iran Transactions and Sanctions Regulations (nariadenie USA o transakciách a sankciách voči Iránu, ďalej len „ITSR"). V reakcii na tieto nové opatrenia bola v roku 2018 zmenená príloha nariadenia EÚ o blokovaní, [17] pričom cieľom bolo zahrnúť do nej viac právnych predpisov USA, najmä právnych predpisov zameraných na presadzovanie sankcií voči Iránu. V návrhu na začatie prejudiciálneho konania je uvedené, že žalobkyňa bola zaradená do sankčného zoznamu osobitne určených štátnych príslušníkov a blokovaných osôb (Specially Designated Nationals and Blocked Person List, ďalej len „SDN"), ktorý vedie Úrad pre kontrolu zahraničných aktív (Office of Foreign Assets Control, ďalej len „OFAC") a na ktorý odkazujú rôzne právne predpisy uvedené v prílohe k nariadeniu EÚ o blokovaní.

25. Jedným z týchto právnych predpisov je Iran Threat Reduction and Syria Human Rights Act (zákon o znižovaní iránskej hrozby a o ľudských právach v Sýrii) z roku 2012. § 220 písm. c) tohto zákona stanovuje, že ak určitá osoba vedome a priamo poskytuje špecializované služby finančného spravodajstva iránskej centrálnej banke alebo finančnej inštitúcii, prípadne vedome umožňuje alebo uľahčuje priamy alebo nepriamy prístup k takýmto službám, prezident USA môže uložiť sankcie.

[15] Pozri ARENDT, M.: The Cuban Liberty and Democratic Solidarity (Libertad) Act of 1996: Isolationist Obstacle to Policy of Engagement. In: *Case Western Reserve Journal of International Law*. 1998, 30(1), s. 262.

[16] Ú. v. ES L 336, 1994, s. 20; Mim. vyd. 11/021, s. 91. Pozri LESGUILLONS, H.: Helms-Burton and D'Amato Acts: Reactions of the European Union. In: *I.B.L.J.* Zv. 1, 1997, s. 95 – 111, najmä s. 97 – 103, a SMIS S., VAN DER BORGHT, K.: The EU-U.S. Compromise on the Helms-Burton and D'Amato Acts. In: *American Journal of Int'l Law*. 1999, 93, s. 227, najmä s. 231 – 235.

[17] Pozri nariadenie 2018/1100.

26. Ďalším relevantným právnym predpisom, ktorý bol pridaný do prílohy nariadenia EÚ o blokovaní, je ITSR.

27. § 560.211 ITSR, nazvaný „Zakázané transakcie týkajúce sa zablokovaného majetku“, stanovuje:

„a) Všetok majetok a podiely na majetku iránskej vlády vrátane iránskej centrálnej banky, ktoré sa nachádzajú v Spojených štátoch amerických, ktoré budú prevedené do Spojených štátov amerických alebo ktoré sú alebo budú v držbe alebo pod kontrolou akejkoľvek osoby v Spojených štátoch amerických vrátane akejkoľvek zahraničnej pobočky, sú zablokované a nie je možné ich previesť, vyplatiť, vyviezť, vybrať alebo inak s nimi nakladať.

b) Všetok majetok a podiely na majetku akejkoľvek iránskej finančnej inštitúcie vrátane iránskej centrálnej banky, ktoré sa nachádzajú v Spojených štátoch amerických, ktoré budú prevedené do Spojených štátov amerických alebo ktoré sú alebo budú v držbe alebo pod kontrolou akejkoľvek osoby v Spojených štátoch amerických vrátane akejkoľvek zahraničnej pobočky, sú zablokované a nie je možné ich previesť, vyplatiť, vyviezť, vybrať alebo inak s nimi nakladať.

c)(1) Všetok majetok a podiely na majetku, ktoré sa nachádzajú v Spojených štátoch amerických, ktoré budú prevedené do Spojených štátov amerických alebo ktoré sú alebo budú v držbe alebo pod kontrolou akejkoľvek osoby v Spojených štátoch amerických vrátane akejkoľvek zahraničnej pobočky, sú zablokované a nie je možné ich previesť, vyplatiť, vyviezť, vybrať alebo inak s nimi nakladať v prípade týchto osôb:

i) Každá osoba, pri ktorej minister financií po porade s ministrom zahraničných vecí určí, že je vo vlastníctve alebo pod kontrolou, prípadne priamo alebo nepriamo koná alebo údajne koná v mene akejkoľvek osoby, ktorej majetok a podiely na majetku sú zablokované podľa písm. a) až c) ods. 1) bodu i) tohto ustanovenia…

…

d) Zákazy uvedené v písm. a) až c) tohto ustanovenia sa okrem iného týkajú týchto transakcií:

(1) poskytnutie príspevku alebo finančných prostriedkov, tovaru alebo služieb osobou, osobe alebo v prospech osoby, ktorej majetok a podiely na majetku sú zablokované v súlade s písm. a) až c) tohto ustanovenia, a

(2) prijatie príspevku alebo finančných prostriedkov, tovaru alebo služieb od akejkoľvek osoby, ktorej majetok a podiely na majetku sú zablokované v súlade s písm. a) až c) tohto ustanovenia.“

28. § 560.325 tohto nariadenia, nazvaný „Majetok; majetkové podiely“, stanovuje:

„Výrazy *majetok* a *majetkové podiely* označujú okrem iného peniaze, šeky, projekty, drahé kovy, bankové vklady, sporiace účty, dlhy, zadlženosť, záväzky, zmenky, záruky, dlhopisy, akcie, obligácie, kupóny, akékoľvek iné finančné nástroje, bankové akceptácie, hypotéky, záložné práva, zádržné práva alebo iné práva, ktoré majú povahu zabezpečenia, skladové listy, nákladné listy, potvrdenia o zverení tovaru, dodacie listy, akékoľvek iné dôkazy o držbe, vlastníctve alebo zadlženosti, úverové listy a všetky dokumenty týkajúce sa z nich plynúcich práv alebo povinností, splnomocnenia, tovar, výrobky, komodity, hnuteľný majetok, skladové zásoby, lode, tovar na lodiach, hypotéky na nehnuteľnosti, zmluvy o poručníctve, predajné zmluvy, pozemkové zmluvy,

nájmy, prenájmy pozemkov, nehnuteľnosti a podiely na nich, opcie, obchodovateľné nástroje, akceptácie obchodných zmeniek, tantiémy, bežné účty, kreditné účty, rozsudky, patenty, ochranné známky alebo autorské práva, poistné zmluvy, bezpečnostné schránky a ich obsah, anuity, poolingové zmluvy, služby akejkoľvek povahy, zmluvy akejkoľvek povahy a akýkoľvek iný majetok, skutočný, osobný alebo zmiešaný, hmotný alebo nehmotný, prípadne súčasné, budúce alebo možné podiely na tomto majetku.“

29. § 560.410 tohto nariadenia, nazvaný „Poskytovanie služieb“, stanovuje:

„…

c) Zákazy transakcií týkajúcich sa zablokovaného majetku uvedeného v § 560.211 sa vzťahujú na služby poskytované v Spojených štátoch amerických alebo osobami z USA bez ohľadu na to, kde sa nachádzajú, vrátane zahraničnej pobočky subjektu so sídlom v Spojených štátoch amerických:

…

(2) pokiaľ ide o majetkové podiely iránskej vlády, iránskej finančnej inštitúcie alebo akejkoľvek inej osoby, ktorej majetok a podiely na majetku sú zablokované podľa § 560.211.

…“

30. V prejednávanej veci vnútroštátny súd v návrhu na začatie konania ani nijaký z účastníkov konania vo svojich pripomienkach presne neuvádza, ktorý právny predpis a jeho ustanovenia by sa mohli uplatniť na Deutsche Telekom GmbH, keby nevypovedala zmluvy s bankou Bank Melli Iran. Podľa môjho názoru môžu mať tento účinok iba dva vyššie uvedené právne predpisy USA, aj keď to závisí od okolností veci.

31. Pokiaľ ide o peňažné sankcie, d’Amatov-Kennedyho zákon, ako aj ITSR odkazujú na § 206 International Emergency Economic Powers Act (zákon o medzinárodných núdzových hospodárskych právomociach) (50 U.S.C. 1705). Posledný uvedený zákon stanovuje, že občianskoprávnou sankciou za porušenie jeho ustanovení (a teda za porušenie ustanovení dvoch ďalších vyššie uvedených zákonov) je suma nepresahujúca buď 250 000 USD, alebo sumu, ktorá je dvojnásobkom výšky transakcie, ktorá je základom porušenia, za ktoré sa ukladá sankcia. Pokiaľ ide o trestnoprávne sankcie, zákon o medzinárodných núdzových hospodárskych právomociach ďalej stanovuje, že osobe odsúdenej za porušenie príslušných ustanovení tohto zákona (a teda príslušných ustanovení d’Amatovho-Kennedyho zákona a ITSR) sa po jej odsúdení uloží pokuta vo výške najviac 1 000 000 USD alebo v prípade fyzickej osoby trest odňatia slobody na najviac 20 rokov, prípadne obe tieto sankcie. [18]

[18] V súvislosti s článkom 6 nariadenia EÚ o blokovaní (známym ako „ustanovenie o vrátení“) môžem poukázať na to, že Spojené štáty americké v zásade profitujú z imunity voči právomoci podľa súčasného stavu medzinárodného zvykového práva, toto ustanovenie sa bude pravdepodobne vzťahovať najmä na súkromných vymáhateľov. Zdá sa však, že právne predpisy USA týkajúce sa Iránu uvedené v prílohe k tomuto nariadeniu neupravujú mechanizmus súkromného presadzovania práva ako v hlave III Helmsovho-Burtonovho zákona.

2. Doktrína nátlaku predpisov zvrchovaného cudzieho štátu v práve USA

32. Doktrína nátlaku predpisov zvrchovaného cudzieho štátu je dôvodom obhajoby, ktorý uznal US Supreme Court (Najvyšší súd USA) v roku 1958 v rozsudku Société Internationale v. Rogers 357 U.S. 197 (1958).[19] Táto doktrína má korene v zásade riadneho procesu, ako aj v doktríne medzinárodnej zdvorilosti, t. j. v rešpektovaní právneho systému iného zvrchovaného štátu.[20] Podľa tejto doktríny, ktorá sa uplatňuje najmä v súvislosti s antitrustovými zákonmi,[21] štát alebo federálna správa nesmie požadovať od osoby, i) aby v inom štáte vykonala úkon, ktorý je zakázaný právom štátu, ktorého je štátnym príslušníkom, alebo ii) aby sa v inom štáte zdržala úkonu, ktorý si vyžaduje právo tohto štátu alebo právo štátu, ktorého je štátnym príslušníkom.

33. Pokiaľ však ide o uplatňovanie tejto doktríny v súvislosti s nariadeniami o blokovaní prijatými Kanadou, Spojeným kráľovstvom a Európskou úniou, americký District Court for the Eastern District of Pennsylvania (Okresný súd pre východný okres Pensylvánie) v rozsudku Spojené štáty v. Brodie, 174 F. Supp. 2d 294 (E.D. Pa. 2001), konštatoval, že žalovaní v tejto veci, ktorí sa podieľali na transakciách s Kubánskou republikou, ktoré boli zakázané právom USA, nemôžu ako dôvod obhajoby použiť doktrínu nátlaku predpisov zvrchovaného cudzieho štátu, a to z dvoch dôvodov.[22] Po prvé doktrína je síce založená na úcte k aktom cudzieho zvrchovaného štátu, v trestnej veci však nemá svoje miesto, lebo porušenie verejného poriadku USA preváži akékoľvek úvahy o medzinárodnej zdvorilosti. Po druhé District Court (Okresný súd) síce nekonštatoval, že doktrína nikdy nemôže vzbudzovať obavy v súvislosti s riadnym procesom v trestnoprávnom kontexte, rozhodol však, že v uvedenej veci neexistujú otázky týkajúce sa riadneho procesu, a to z dôvodu, že rôzne vnútroštátne nariadenia o blokovaní, ktoré boli v tom čase platné v Kanade, Spojenom kráľovstve a EÚ, neukladali spoločnosti povinnosť obchodovať s Kubánskou republikou. V predchádzajúcich veciach, v ktorých súd rozhodol, že doktrína sa uplatní, totiž cudzie jurisdikcie vydali konkrétne príkazy určené pre žalovaných, ktorými im nariadili, aby niečo konkrétne urobili. Bez takých príkazov hrozba stíhania neexistovala. Vo veci Spojené štáty v. Brodie také príkazy neboli vydané. Azda najdôležitejšie je, že v tejto veci neboli predložené dôkazy o tom, že príslušné nariadenia o blokovaní *ukladajú* žalovaným *povinnosť predávať* ich výrobok Kubánskej republike. Prvok donútenia, ktorý si vyžaduje doktrína nátlaku predpisov zvrchovaného cudzieho štátu, teda chýbal.

C. Nemecké právo

34. Podľa nemeckej vlády v prípade otvorených zmlúv o poskytovaní služieb (ku ktorým patria zmluvy o poskytovaní telekomunikačných služieb), ktoré sú uzavreté na dobu neurčitú, má každá zmluvná strana podľa § 620 ods. 2 Bürgerliches Gesetzbuch (nemecký Občiansky zákonník; ďalej len „BGB“) riadne právo na odstúpenie od zmluvy, čo znamená, že má možnosť vypovedať

[19] US Supreme Court (Najvyšší súd USA) v rozsudku Société Internationale v. Rogers zrušil pôvodné rozhodnutie amerického District Court (Okresný súd), podľa ktorého došlo k porušeniu príkazu USA na poskytnutie informácií, na základe toho, že hrozba trestného stíhania vo Švajčiarsku za porušenie pravidiel zachovávania mlčanlivosti tejto krajiny bránila žalobkyni v uvedenej veci uposlúchnuť príkaz.

[20] Pozri WALLACE JR., D.: The Restatement and Foreign Sovereign Compulsion: A Plea for Due Process. In: *International Lawyer*. Zv. 23, ABA, 1989, s. 593, najmä s. 595 – 596.

[21] V rozsudku Interamerican Refining Cors. v. Texaco Maracaibo, Inc, 307 F. Sus. 1291 (D. Del. 1970), americký District Court for Delaware (Okresný súd Delaware) uznal, že žalovanú prinútila odmietnuť predávať ropu venezuelská vláda.

[22] Treba však poukázať na to, že vo veci Societe Nationale Aéronautique v. District Court, 482 U.S. 522 (1987), sudca Stevens pri vydávaní rozsudku US Supreme Court (Najvyšší súd USA) v poznámke pod čiarou uviedol, že „z ustálenej judikatúry vyplýva, že nariadenia [o blokovaní] nezbavujú americký súd právomoci nariadiť strane, ktorá podlieha jeho právomoci, aby predložila dôkazy, hoci ich predloženie môže byť v rozpore s príslušným nariadením“. Pozri poznámku pod čiarou 29. Sudca Stevens napriek tomu zdôraznil, že „americké súdy by mali… preukazovať náležitú úctu voči osobitným problémom, ktorým čelia zahraniční účastníci konania z dôvodu svojej štátnej príslušnosti alebo umiestnenia svojich operácií, a voči zvrchovaným záujmom vyjadreným cudzím štátom“.

zmluvu bez konkrétneho dôvodu. Príslušné výpovedné lehoty a dátumy splatnosti vymedzuje § 621 BGB, ktorý stanovuje rôzne lehoty v závislosti od dátumu splatnosti odmeny (denná, týždenná, mesačná, štvrťročná alebo iná). Naopak, v prípade zmlúv o poskytovaní služieb uzatvorených na dobu určitú zákon nestanovuje „riadne“ právo na odstúpenie od zmluvy. Tieto zmluvy sa ukončia po uplynutí platnosti zmluvy v súlade s § 620 ods. 1 Keďže ide o štandardné ustanovenia, zmluvné strany sa od nich môžu odchýliť. Okrem toho všetky zmluvy s pokračujúcim plnením, čo je prípad mnohých zmlúv o poskytovaní služieb, môžu byť kedykoľvek ukončené zo závažných dôvodov v súlade § 314 BGB.

35. § 134 BGB stanovuje:

„Právny úkon, ktorý porušuje zákonom stanovený zákaz, je neplatný, pokiaľ zo zákona nevyplýva inak.“ [23]

36. Porušenie článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní môže byť v Nemecku stíhané ako správny delikt podľa § 19 ods. 4 prvej vety bodu 1 Außenwirtschaftsgesetz (zákon o zahraničnom obchode; ďalej len „AWG“) v spojení s § 82 ods. 2 Außenwirtschtsverordnung (nariadenie o zahraničnom obchode) a trestá sa pokutou až do výšky 500 000 eur (§ 19 ods. 6 AWG). [24]

III. Skutkový stav sporu vo veci samej a návrh na začatie prejudiciálneho konania

37. Žalobkyňa Bank Melli Iran je iránskou bankou vo forme spoločnosti s ručením obmedzeným, ktorá je založená podľa iránskeho práva. Má pobočku v Hamburgu (Nemecko) a jej hlavnou činnosťou je vysporiadať transakcie zahraničného obchodu s Iránom. Žalovaná Telekom Deutschland GmbH je dcérskou spoločnosťou spoločnosti Deutsche Telekom, jedného z popredných nemeckých poskytovateľov telekomunikačných služieb. Skupina má viac ako 270 000 zamestnancov po celom svete, z ktorých viac ako 50 000 je v Spojených štátoch, kde sa vytvára približne 50 % jej obratu.

38. Žalobkyňa a žalovaná uzavreli rámcovú zmluvu, ktorá žalobkyni umožňuje zoskupiť všetky svoje firemné pripojenia na rôznych miestach v Nemecku v rámci jednej zmluvy. V rámci tohto zmluvného vzťahu si žalobkyňa objednala rôzne služby, ktoré žalovaná poskytla a mesačne fakturovala ako sumu vo výške približne 2000 eur, ktorá bola vždy včas zaplatená. Služby, ktoré sa riadia týmito zmluvami, tvoria výlučný základ interných a externých komunikačných štruktúr žalobkyne v Nemecku, a sú preto nevyhnutné pre jej obchodné činnosti, ako konštatoval vnútroštátny súd.

39. Po rozhodnutí prezidenta Trumpa z mája 2018, ktorým Spojené štáty odstúpili od spoločného komplexného akčného plánu, bolo teda obnovené ITSR. Predovšetkým po prijatí Executive Order 13846 of 6 August 2018, Reimposing Certain Sanctions With Respect to Iran (výkonné nariadenie 13846 zo 6. augusta 2018 o opätovnom uložení určitých sankcií voči Iránu) bola banka Bank Melli Iran znova zaradená do zoznamu sankcií vedeného OFAC: SDN. Bank Melli Iran bola predtým na tomto zozname od roku 2007 po tom, čo ju OFAC vyhlásil za zablokovanú osobu v súlade s Executive Order 13382 of 28 June 2005, Blocking Property of Weapons of Mass Destruction

[23] Podľa informácií, ktoré poskytla nemecká vláda, pojem „právny úkon“ použitý v § 134 BGB sa nevzťahuje len na zmluvy, ale aj na jednostranné právne úkony, akým je vypovedanie zmluvy.

[24] Začatie správneho konania na účely uloženia pokuty podlieha na rozdiel od trestného konania zásade diskrečného stíhania, čo znamená, že stíhanie deliktu správnym orgánom je diskrečné vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu.

Proliferators and Their Supporters (výkonné nariadenie 13382 z 28. júna 2005 o zablokovaní majetku šíriteľov zbraní hromadného ničenia a ich podporovateľov),[25] až kým tieto sankcie neboli zrušené spoločným komplexným akčným plánom. Nové sankcie nadobudli účinnosť 5. novembra 2018.

40. Listom zo 16. novembra 2018 žalovaná oznámila ukončenie všetkých zmlúv so žalobkyňou s okamžitou platnosťou. Rovnaké výpovede zaslala v ten istý deň najmenej štyrom ďalším klientom so sídlom v Nemecku s prepojením na Irán. Žalobkyňa podala voči žalovanej žalobu vo veci porušenia nariadenia EÚ o blokovaní a 28. novembra 2018 prvostupňový súd Landgericht Hamburg (Krajinský súd Hamburg, Nemecko) vydal predbežné opatrenie, ktorým žalovanej nariadil plniť zmluvy až do uplynutia výpovednej lehoty na riadne ukončenie.

41. Listom z 11. decembra 2018 žalovaná poslala ďalšiu výpoveď. V liste je okrem iného uvedené: „… litom zo 16. novembra 2018 sme oznámili ukončenie poskytovania nižšie uvedených služieb s okamžitou platnosťou. Ako čisto preventívne opatrenie týmto oznamujeme aj riadne ukončenie k najskoršiemu možnému dátumu.“

42. Výpovedná lehota na riadne ukončenie zmlúv uplynula 25. januára 2019, 10. februára 2019, 13. marca 2019, 10. a 25. septembra 2019, 30. januára 2020, 22. augusta 2020 a 7. januára 2021. Žalobkyňa reagovala tak, že podala na Landgericht Hamburg (Krajinský súd Hamburg) návrh, aby žalovanej nariadil ponechať všetky zmluvne dohodnuté linky aktívne.

43. Prvostupňový súd nariadil žalovanej plnenie zmlúv až do uplynutia riadnych výpovedných lehôt. Rozhodol, že riadne ukončenie sporných zmlúv žalovanou je platné a najmä neporušuje článok 5 nariadenia EÚ o blokovaní. V zostávajúcej časti tento súd žalobu zamietol.

44. Žalobkyňa podala voči rozhodnutiu Landgericht Hamburg (Krajinský súd Hamburg) odvolanie na vnútroštátny súd Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Vyšší krajinský súd Hamburg, Nemecko), v ktorom tvrdila, že oznámenie o riadnom ukončení podané žalovanou je v rozpore s článkom 5 prvým odsekom nariadenia EÚ o blokovaní, a preto by sa malo považovať za neúčinné a neplatné, lebo jeho jediným dôvodom bolo úsilie žalovanej dodržiavať jeden z právnych predpisov uvedených v prílohe k tomuto nariadeniu. Žalovaná s odvolaním sa na pokyny Komisie tvrdí, že článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní nemení jej právo na riadne ukončenie zmluvy, ktoré nezávisí od dôvodu ukončenia, lebo tento článok jej ponecháva voľnosť kedykoľvek ukončiť obchodný vzťah so žalobkyňou, pričom dôvody sú nepodstatné.

45. V tejto súvislosti vnútroštátny súd po prvé poukázal na to, že žalobkyňa nepreukázala, že ukončeniu zmlúv predchádzal priamy alebo nepriamy úradný alebo súdny príkaz zo Spojených štátov amerických. Zhodou okolností iný nemecký odvolací súd, Oberlandesgericht Köln (Vyšší krajinský súd Kolín, Nemecko), v rozsudku zo 7. februára 2020 konštatoval, že v takej situácii sa článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní neuplatní. Vnútroštátny súd sa zas domnieva, že samotná existencia sekundárnych sankcií je postačujúca na preukázanie porušenia článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní, keďže je to jediný spôsob, ako si účinne splniť uloženú povinnosť.

46. Po druhé vnútroštátny súd poukazuje na to, že (riadne) vypovedanie zmluvy je v rozpore s článkom 5 prvým odsekom nariadenia EÚ o blokovaní, ak je jeho rozhodujúcim dôvodom dodržiavanie sankcií USA. Riadne vypovedanie zmluvy by však neporušilo článok 5 prvý odsek

[25] Pozri federálny register/zv. 72, č. 213/pondelok 5. novembra 2007/oznámenia.

nariadenia EÚ o blokovaní, pokiaľ by bolo motivované čisto ekonomickými dôvodmi bez konkrétnej súvislosti so sankciami USA. V dôsledku toho by vnútroštátny súd mal rozhodnúť, či na účely zaistenia účinnosti tohto článku nie je vhodné vychádzať z toho, že žalovaná by mala výnimočne vysvetliť dôvody ukončenia zmluvy alebo dokonca v prípade potreby preukázať, že rozhodnutie vypovedať zmluvu nebolo prijaté zo strachu z možných negatívnych dôsledkov na trhu Spojených štátov.

47. Po tretie sa vnútroštátny súd domnieva, že podľa § 134 BGB vypovedanie zmluvy, ktoré je v rozpore s článkom 5 prvým odsekom nariadenia EÚ o blokovaní, nemá právny účinok. V dôsledku toho si tento súd kladie otázku, či vzhľadom na riziko hospodárskeho poškodenia žalovanej, ktorá dosahuje 50 % svojho obratu na trhu USA, nie je v rozpore so zásadou primeranosti sankcií stanovenej v článku 9 nariadenia EÚ o blokovaní požadovať od žalovanej, aby okrem uloženia peňažnej pokuty pokračovala v zmluvnom vzťahu so žalobkyňou.

48. Po štvrté vnútroštátny súd zdôrazňuje, že nariadenie EÚ o blokovaní má podľa svojich odôvodnení chrániť hospodárske subjekty. Tento súd sa však domnieva, že uvedený cieľ nie je dosiahnuteľný, lebo riziko hospodárskej škody na trhu USA vyplývajúce z uplatňovania článku 5 prvého odseku nariadenia nie je dostatočne kompenzované nárokom na náhradu škody, ktorý je upravený v článku 6 nariadenia EÚ o blokovaní, a možnosťou získať povolenú výnimku podľa článku 5 druhého odseku tohto nariadenia, keďže samotné bezprostredné hospodárske straty nemusia poskytnúť dostatočné dôvody na udelenie výnimky. Za týchto okolností sa vnútroštátny súd pýta, či je opatrenie zakazujúce podniku prerušiť spoluprácu s obchodným partnerom zlučiteľné so slobodou podnikania chránenou článkom 16 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“) a so zásadou proporcionality zakotvenou v článku 52 Charty.

49. Za týchto okolností sa Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Vyšší krajinský súd Hamburg) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Uplatní sa článok 5 prvý odsek [nariadenia EÚ o blokovaní] len vtedy, ak voči konajúcemu hospodárskemu subjektu EÚ v zmysle článku 11 tohto nariadenia zo strany Spojených štátov amerických boli priamo alebo nepriamo vydané úradné alebo súdne nariadenia, alebo na jeho uplatnenie postačuje, aby konanie hospodárskeho subjektu EÚ smerovalo aj bez takýchto nariadení k tomu, aby dodržiaval sekundárne sankcie?

2. Ak by Súdny dvor otázku 1 zodpovedal v zmysle druhej alternatívy:

   Bráni článok 5 prvý odsek [nariadenia EÚ o blokovaní] chápaniu vnútroštátneho práva v tom zmysle, že subjektu, ktorý podal výpoveď, sa umožní, aby podal akúkoľvek výpoveď dlhodobého záväzkového vzťahu so zmluvným partnerom, ktorý je na zozname [SDN], vedenom americkým [OFAC] –, a tým aj výpoveď na účely dodržiavania sankcií USA, bez toho, aby na to potreboval výpovedný dôvod, a preto bez toho, aby v občianskoprávnom konaní predložil a dokázal, že dôvodom na podanie výpovede v žiadnom prípade nie je dodržiavanie sankcií USA?

3. V prípade, že Súdny dvor na druhú otázku odpovie kladne:

   Má sa riadna výpoveď, ktorá porušuje článok 5 prvý odsek [nariadenia EÚ o blokovaní], automaticky považovať za neúčinnú, alebo na dosiahnutie cieľa nariadenia postačujú aj iné sankcie, napríklad uloženie peňažnej pokuty?

4. V prípade, že Súdny dvor na tretiu otázku odpovie v zmysle prvej alternatívy:

Platí to pri zohľadnení článkov 16 a 52 Charty základných práv Európskej únie na jednej strane a možnosti udelenia povolení o výnimke podľa článku 5 druhého odseku nariadenia EÚ o blokovaní] na druhej strane aj vtedy, ak hospodárskemu subjektu EÚ so zachovaním obchodného vzťahu so zmluvným partnerom vedeným na zozname hrozia značné hospodárske straty na trhu v USA (tu: 50 % obratu koncernu)?“

IV. Analýza

50. Ako predbežnú poznámku by som chcel uviesť, že hoci niektorí účastníci konania odkazujú na Pokyny – Otázky a odpovede: prijatie aktualizácie nariadenia o blokovaní zo 7. augusta 2018 [26] vydané Komisiou, tento dokument nemá záväznú normatívnu hodnotu, lebo nebol prijatý na základe postupu stanoveného v Zmluvách, a nemôže mať ani záväznú výkladovú hodnotu, lebo právomoc vykladať akt prijatý inštitúciami Únie, akým je nariadenie EÚ o blokovaní, udeľujú Zmluvy len Súdnemu dvoru. [27] Za týchto okolností sa domnievam, že tento dokument nemožno brať do úvahy pri skúmaní položených otázok.

51. Podobne, keďže vykonávacie nariadenie 2018/1101 je normou nižšieho stupňa, jeho ustanovenia nemožno zohľadniť pri výklade ustanovení nariadenia EÚ o blokovaní. [28]

52. V dôsledku toho je potrebné skúmať otázky položené vnútroštátnym súdom výlučne z hľadiska nariadenia EÚ o blokovaní a primárneho práva.

A. O prvej otázke

53. Prvou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či sa má článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní vykladať v tom zmysle, že sa uplatní len vtedy, ak správny alebo súdny orgán krajiny, ktorej zákony a iné právne predpisy sú uvedené v prílohe k tomuto nariadeniu, adresoval priamo alebo nepriamo určité pokyny osobe uvedenej v článku 11 nariadenia, alebo či stačí, že sa článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní uplatní, ak hospodársky subjekt, ktorý sa nachádza na území Európskej únie, spontánne dodržiava cudzie extrateritoriálne právne predpisy, aby sa zabránilo prípadnému uplatneniu takýchto právnych predpisov.

54. V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní stanovuje, že „žiadna osoba uvedená v článku 11 nevyhovie, priamo alebo nepriamo alebo prostredníctvom pomocníka alebo inej sprostredkujúcej osoby, aktívne alebo úmyselným zanedbaním akýchkoľvek požiadaviek alebo zákazov, vrátane požiadaviek na zahraničné súdy, priamo alebo nepriamo založeným na právnych predpisoch špecifikovaných v prílohe alebo z nich vyplývajúcim alebo založeným na opatreniach na nich založených alebo z nich vyplývajúcich alebo z nich vyplývajúcim“.

[26] C/2018/5344 (Ú. v. EÚ C 277 I, 2018, s. 4).

[27] Podľa judikatúry Súdneho dvora môže Komisia po prvé mimo postupov stanovených v Zmluvách prijať len praktické pravidlá týkajúce sa spôsobu, akým má táto inštitúcia v úmysle vykonávať právomoc voľnej úvahy, ktorá jej bola zverená Zmluvami, od ktorých sa navyše nemôže odchýliť bez uvedenia dôvodov, ktoré ju k tomu viedli. Pozri v tomto zmysle rozsudky z 9. októbra 1984, Adam a i./Komisia (80/81 až 83/81 a 182/82 až 185/82, EU:C:1984:306, bod 22), a z 18. mája 2006, Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisia (C-397/03 P, EU:C:2006:328, bod 91). Okrem toho aj keď inštitúcia splní túto povinnosť, nikdy sa nesmie úplne vzdať výkonu právomoci voľnej úvahy. Pozri napríklad rozsudok z 10. októbra 2019, Société des produits Nestlé/EUIPO – European Food (FITNESS) (T-536/18, neuverejnený, EU:T:2019:737, bod 38). Po druhé rozsah pôsobnosti ustanovení právnych aktov nemôže nikdy závisieť od správania alebo vyhlásení inštitúcií. Pozri rozsudok z 10. decembra 2013, Komisia/Írsko a i. (C-272/12 P, EU:C:2013:812, bod 53).

[28] Opačné riešenie by znamenalo pripustiť, že norma nižšieho stupňa môže zmeniť pôsobnosť normy vyššieho stupňa.

55. Ako vyplýva z tohto znenia, článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní uvádza „požiadavky [zahraničných súdov]“ len ako jednu z mnohých „požiadaviek alebo zákazov“ vyplývajúcich z právnych predpisov uvedených v jeho prílohe, ktoré má každá osoba v zmysle článku 11 nariadenia zakázané dodržiavať.[29] Z toho vyplýva, že prinajmenšom článok 5 nariadenia EÚ o blokovaní *sa neuplatní len* vtedy, keď súdny orgán v skutočnosti vydal žiadosť alebo pokyn. Je tiež potrebné poukázať na to, že tento článok zakazuje splnenie akejkoľvek „požiadavky“ stanovenej v jednom z právnych predpisov uvedených v prílohe k nariadeniu EÚ o blokovaní, zatiaľ čo pojem „požiadavka“ z právneho hľadiska označuje povinnosť uloženú akýmkoľvek typom právneho aktu bez ohľadu na to, či ide o zmluvu, dohovor, zákon, nariadenie alebo súdne rozhodnutie. Vzhľadom na tieto dve skutočnosti je zrejmé, že znenie článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní podporuje výklad, podľa ktorého sa toto ustanovenie uplatní aj v prípade neexistencie pokynov alebo žiadostí správneho alebo súdneho orgánu.[30]

56. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora je pri výklade ustanovenia práva EÚ potrebné zohľadniť aj jeho kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou.[31]

57. Pokiaľ ide o *kontext* článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní, môžem poukázať na to, že vždy, keď toto nariadenie obsahuje ustanovenie, ktoré si na svoje uplatnenie vyžaduje existenciu správneho alebo súdneho rozhodnutia, nariadenie výslovne odkazuje na tento druh aktu, a nie na všeobecnejšie pojmy, akými sú pojmy „požiadavka“ alebo „zákaz“. Preto keďže na porovnanie je jeho článok 5 formulovaný široko, domnievam sa, že toto ustanovenie sa neuplatní len vtedy, ak správny alebo súdny orgán krajiny, ktorej zákony a iné právne predpisy sú uvedené v prílohe nariadenia EÚ o blokovaní, priamo alebo nepriamo vydal určité pokyny osobe uvedenej v článku 11 nariadenia. Okrem toho keďže článok 4 nariadenia EÚ o blokovaní vylučuje možnosť, že pokyny správneho alebo súdneho orgánu, ktorý sa nachádza mimo Únie, budú vyvolávať účinky v Únii, článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní by stratil akúkoľvek autonómnu pôsobnosť, ak by si toto ustanovenie na svoje uplatnenie vyžadovalo, aby osoby uvedené v článku 11 nariadenia dostali také pokyny.[32]

58. Cieľ sledovaný nariadením EÚ o blokovaní má tiež tendenciu potvrdzovať široký rozsah pôsobnosti, ktorý sa musí uznať jeho článku 5.

59. Po prvé zo štvrtého až šiesteho odôvodnenia vyplýva, že nariadenie EÚ o blokovaní bolo prijaté ako odpoveď na *účinky* vyvolané právnymi predpismi uvedenými v jeho prílohe. Predovšetkým z piateho odôvodnenia tohto nariadenia možno vyvodiť, že práve samotné tieto právne predpisy, a nielen opatrenia prijaté na ich základe, môžu mať vplyv na ustálený

[29] Keďže pokiaľ ide o spoločnosti, článok 11 ods. 2 nariadenia EÚ o blokovaní odkazuje na právnickú osobu „zriadenú [zaregistrovanú – *neoficiálny preklad*] v [Únii]“, článok 5 tohto nariadenia sa vzťahuje na európske dcérske spoločnosti amerických spoločností, ale nie na americké spoločnosti obchodujúce v Európe alebo na dcérske spoločnosti európskych spoločností v USA. Pokiaľ ide o Európsku centrálnu banku a Európsku investičnú banku, keďže ich právna subjektivita vyplýva zo Zmlúv, konkrétne z článkov 282 a 308 ZFEÚ, a teda nie sú „zaregistrované“, článok 5 nariadenia EÚ o blokovaní sa na ne ako také neuplatní. Obe sú však v zásade povinné uplatňovať článok 4 tohto nariadenia.

[30] Je pravda, že toto ustanovenie odkazuje na „ak[é]koľvek požiadav[ky] alebo zákaz[y]… [ktoré sú] *založen[é]* na právnych predpisoch špecifikovaných v prílohe alebo z nich vyplývajúcim alebo založeným na opatreniach na nich založených alebo z nich vyplývajúcich“ (kurzívou zvýraznil generálny advokát), čo môže vzbudzovať dojem, že tieto požiadavky alebo zákazy sa líšia od povinností, ktoré stanovujú uvedené právne predpisy. Domnievam sa však, že pojem „vyplývajúci z“ použitý ako alternatíva je dostatočne široký na to, aby zahŕňal povinnosti stanovené priamo v týchto právnych predpisoch..

[31] Pozri v tomto zmysle napríklad rozsudky z 10. septembra 2014, Holger Forstmann Transporte (C-152/13, EU:C:2014:2184, bod 26), a z 10. decembra 2018, Wightman a i. (C-621/18, EU:C:2018:999, bod 47).

[32] Z tohto ustanovenia vyplýva najmä povinnosť členských štátov nevyhovieť žiadosti Spojených štátov o vydanie osoby na základe jedného z právnych predpisov uvedených v prílohe nariadenia EÚ o blokovaní.

medzinárodný právny poriadok, ktorého obhajovanie je poslaním Únie, a majú nepriaznivý vplyv na jej záujmy alebo na záujmy fyzických a právnických osôb vykonávajúcich svoje práva podľa práva EÚ.

60. Po druhé zo siedmeho odôvodnenia vyplýva, že cieľom nariadenia EÚ o blokovaní je ochrana tých fyzických a právnických osôb, ktorých záujmy sú ovplyvňované *uvedenými právnymi predpismi*, čo sa má podľa šiesteho odôvodnenia vykonať „odstránením, neutralizovaním, blokovaním alebo iným vyrovnaním *účinkov dotknutých zahraničných právnych predpisov*“ [33]. Z posledného uvedeného odôvodnenia teda jasne vyplýva, že cieľom je pôsobiť proti účinku samotných zahraničných právnych predpisov, a nielen proti účinkom rozhodnutí, ktorými sa vykonávajú povinnosti stanovené v týchto právnych predpisoch.

61. Po tretie v článku 1 nariadenia EÚ o blokovaní, v ktorom sú zhrnuté ciele sledované nariadením, sa tiež uvádza, že cieľom je chrániť hospodárske subjekty pred účinkami právnych predpisov uvedených v prílohe nariadenia a neutralizovať tieto *účinky*, a nie iba *uplatňovať* nariadenie, keď správny alebo súdny orgán vydá pokyn, ako tvrdí žalovaná. Také ciele by nebolo možné dosiahnuť, ak by sa nariadenie a najmä jeho článok 5 prvý odsek vykladal v tom zmysle, že sa vzťahuje len na situáciu, keď hospodársky subjekt dostal formálny pokyn od súdu alebo správneho orgánu. [34] Keďže hospodárske subjekty sa vo všeobecnosti vyhýbajú riziku, tie, ktoré sú usilovné, budú mať tendenciu spontánne dodržiavať akékoľvek právne obmedzenia vyplývajúce z ich právneho prostredia. [35] Ak by to bolo inak, existovalo by reálne riziko, že aj bez formálneho pokynu na zastavenie obchodovania by subjekty uvádzali *možné* uplatnenie právnych predpisov USA o sankciách s cieľom odôvodniť neplnenie alebo vypovedanie svojich zmluvných záväzkov. Za týchto okolností by každá takto dotknutá strana zostala bez možnosti opravného prostriedku podľa nariadenia EÚ o blokovaní jednoducho preto, že nemôže poukázať na formálny pokyn na tento účel, aj keď obavy z možného uplatnenia sankcií boli len vymyslené.

62. V každom prípade, keďže článok 4 nariadenia EÚ o blokovaní sa jednoznačne uplatňuje s cieľom zabrániť výkonu rozhodnutia súdneho alebo správneho orgánu prijatého na základe právnych predpisov o sankciách aj v prípade neexistencie pokynu na tento účel od takéhoto zahraničného alebo správneho orgánu, článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní by stratil autonómnu pôsobnosť, ak by jeho uplatňovanie bolo podmienené požiadavkou, podľa ktorej osoby uvedené v článku 11 nariadenia musia dostať taký pokyn.

63. Okrem toho právne predpisy uvedené v prílohe v skutočnosti nezaväzujú správne alebo súdne orgány zodpovedné za presadzovanie týchto právnych predpisov k tomu, aby vydávali pokyny na zasielanie formálnych výpovedí každému zmluvnému partnerovi podniku, na ktorý sa vzťahujú

[33] Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

[34] V tejto súvislosti nesúhlasím s tvrdením spoločnosti Telekom Deutschland, podľa ktorého by na uplatnenie článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní bol potrebný pokyn súdneho alebo správneho orgánu USA, keďže akýkoľvek zákon prijatý v zahraničí by v zásade mal účinok len na území štátu, ktorý ho prijal. Je totiž zrejmé, že problém, ktorý spôsobili tieto právne predpisy, sa týka predovšetkým spoločností, ktoré majú podobne ako Telekom Deutschland záujmy v Spojených štátoch. V skutočnosti existujúce ťažkosti v boji proti extrateritoriálnemu uplatňovaniu určitých zákonov jednoducho súvisia so vzájomnou prepojenosťou hospodárstiev.

[35] Skutočnosť, že spoločnosť dodržiava predpisy, úzko súvisí s vnímaním rizika. Niektorí autori definujú právne riziko v tom zmysle, že vyplýva „zo spojenia právnej normy a udalosti, pričom jedna alebo druhá (prípadne obe) sú charakterizované určitou mierou neistoty. Toto spojenie právnej normy a udalosti v kontexte neistoty bude mať dôsledky, ktoré pravdepodobne ovplyvnia hodnotu spoločnosti“. COLLARD, C., ROQUILLY, C.: *Proposals for a Definition and Map of Legal Risk*. EDHEC Business School, výskumný dokument, 2011, s. 7. V dôsledku čím silnejšie sú väzby medzi prevádzkovateľom a jeho trhom, tým väčšia je jeho tendencia dodržiavať príslušné právne predpisy. Naopak, prevádzkovateľ, ktorý nemá nijaké väzby na trh USA a ktorého manažéri sú ochotní súhlasiť s tým, že nikdy nebudú cestovať do tejto krajiny alebo do štátu, ktorý s ním má dohody o vydávaní osôb, si môže dovoliť ignorovať uvedené zákony. Pokiaľ ide o otázku riadenia právneho rizika, pozri MASSON, A., SHARIFF, M.: Through the Legal Looking Glass: Exploring the Concept of Corporate Legal Strategy. In: *EBLR*. 2011, zv. 22(1), Wolters Kluwer, s. 64 a nasl; ako aj MASSON, A., BOUTHINON-DUMAS, H.: L'approche Law & Management. In: *RTD Com*. 2011, č. 2, Dalloz, s. 238.

prvé sankcie, aby dodržali tie isté právne predpisy, skôr než mu budú môcť uložiť sankciu. Tieto právne predpisy preto od okamihu, keď sa stali plne uplatniteľnými, vytvárajú súdne riziko pre osoby uvedené v článku 11 nariadenia EÚ o blokovaní. Od tohto okamihu sa preto títo prevádzkovatelia musia rozhodnúť, či sa budú usilovať vyhnúť riziku tým, že sa stiahnu z dotknutých trhov (alebo sa im vyhnú) (stratégia vyhýbania sa riziku), alebo či sa budú usilovať znížiť toto riziko dodržiavaním príslušných právnych predpisov pomocou primeraných zdrojov, čo si bude v praxi prinajmenšom vyžadovať, aby tieto spoločnosti monitorovali svoje transakcie (stratégia znižovania rizika).[36]

64. V praxi už mnohé veľké spoločnosti zriadili oddelenia dodržiavania predpisov, aby zabezpečili, že ich činnosť bude v súlade s takými obmedzeniami.[37] V dôsledku toho tieto spoločnosti, keď pôsobia v krajinách potenciálne dotknutých právnymi predpismi uvedenými v prílohe k nariadeniu EÚ o blokovaní, majú tendenciu dodržiavať ich aj v prípade, že na tento účel nedostanú nijaké pokyny. Aby teda boli neutralizované účinky takých právnych predpisov a aby boli chránené spoločnosti z EÚ, je nevyhnutné, aby sa článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní mohol uplatniť aj bez takého formálneho pokynu na ukončenie obchodovania, ktorý vydá správny alebo súdny orgán tretieho štátu. Je pravda, že ako uvádza žalovaná, v článku 1 nariadenia EÚ o blokovaní sú zhrnuté ciele sledované nariadením v tom zmysle, že „poskytuje ochranu pred účinkami *uplatňovania* právnych predpisov špecifikovaných v prílohe k tomuto nariadeniu… a neutralizuje tieto účinky“. Nemyslím si však, že pojem „uplatňovanie“ použitý v článku 1 by sa mal chápať v kontexte nariadenia EÚ o blokovaní v tom zmysle, že aby sa toto nariadenie mohlo uplatniť, je potrebná konkretizácia povinností stanovených právnymi predpismi uvedenými v prílohe v podobe súdneho alebo správneho pokynu cudzieho štátu. Toto ustanovenie totiž ďalej spresňuje, že ochrana, ktorú má nariadenie zaisťovať, sa vzťahuje aj na opatrenia založené na takýchto právnych predpisoch alebo z nich vyplývajúce, čo tým viac znamená, že táto ochrana bude fungovať v prvom rade v súvislosti s ustanoveniami uvedených právnych predpisov. Preto si skôr myslím, že tento pojem odkazuje na to, čo podľa všetkého normotvorca Únie považuje za problém, konkrétne, ako vyplýva z tretieho a štvrtého odôvodnenia nariadenia, nie na samotnú zásadu zákazov, ktoré stanovujú, ale ich pôsobnosť mimo príslušného územia.

65. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy navrhujem odpovedať na prvú otázku tak, že článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní sa má vykladať v tom zmysle, že sa neuplatní len vtedy, ak správny alebo súdny orgán krajiny, ktorej zákony a iné právne predpisy sú uvedené v prílohe k tomuto nariadeniu, adresoval priamo alebo nepriamo určité pokyny osobe uvedenej v jeho

[36] Mnohé firmy predávajú IT riešenia na kontrolu a monitorovanie transakcií s cieľom odhaliť akékoľvek riziko porušenia dotknutých právnych predpisov. Najčastejšie sú tieto riešenia modulmi softvéru na boj proti praniu špinavých peňazí.

[37] Pozri PAINE, L. S.: Law, Ethics, and Managerial judgment. In: *Journal of Legal Studies*. 1994, s. 153 – 169; WEINSTEIN, S., WILD, C. (eds.): Legal risk management, governance and compliance: a guide to best practice from leading experts. In: *Globe Law and Business*. 2013; VERDUN, F.: *Le management stratégique des risques juridiques*. 2. vyd. LexisNexis, 2013, s. 133 a nasl. Podľa autora Hugues Bouthinon-Dumas sa pojem „dodržiavanie predpisov“ vzťahuje na spôsob, akým sa spoločnosti organizujú s cieľom riadiť svoje právne obmedzenia a od ktorého čiastočne závisí ich hospodárska výkonnosť. Je založený na proaktívnom prístupe zameranom na zabezpečenie účinného uplatňovania noriem v rámci organizácie tým, že interne preberie normy, ktorým podlieha. Konkrétne má dodržiavanie predpisov podobu série koordinovaných opatrení od regulačného monitorovania až po vnútorné sankcionovanie akejkoľvek zistenej odchýlky, a to prostredníctvom mapovania právnych rizík, monitorovania administratívnych a právnych postupov v odvetví, zvyšovania informovanosti tímov spoločnosti o právnych rizikách a ich škodlivých následkoch, vzdelávania zamestnancov, účasti na definovaní politiky v oblasti rizík, monitorovania dodržiavania noriem a organizovania odhaľovania priestupkov. Tieto postupy v súčasnosti vykonávajú špecializovaní odborníci, ktorí sú buď súčasťou samotnej organizácie, alebo pôsobia ako externí poskytovatelia služieb (napríklad právnici alebo poradenské firmy). Čoraz viac spoločností má pracovníka pre dodržiavanie predpisov a ich tímy rastú. BOUTHINON-DUMAS, H.: La compliance: une inflation normative au carré. In: *Management & Avenir*. 2019/4, č. 110, s. 110 (*neoficiálny preklad*). Podľa Marie-Anne Frison-Roche výraz „právne predpisy súladu“ označuje právne predpisy, ktoré vyžadujú, aby určité „kľúčové“ súkromné subjekty interne uplatňovali ciele všeobecného záujmu z dôvodu svojho postavenia a prostriedkov, ktoré majú k dispozícii, s cieľom splniť tieto ciele. FRISON-ROCHE, M.-A.: *L'apport du droit de la compliance à la gouvernance d'internet*. Rapport commandé par Monsieur le Ministre en charge du Numérique, apríl 2019, s. 13 – 16.

článku 11. Zákaz obsiahnutý v tomto ustanovení sa teda uplatní aj v prípade, že určitý subjekt dodržiava také právne predpisy bez toho, aby ho k tomu najprv prinútil cudzí správny alebo súdny orgán.

B. O druhej otázke

66. Druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnemu právnemu predpisu, podľa ktorého osoba uvedená v článku 11 tohto nariadenia môže ukončiť pokračujúci záväzok voči zmluvnej strane uvedenej na zozname SDN, ktorý vedie OFAC, bez uvedenia dôvodov pre svoje rozhodnutie vypovedať tieto zmluvy.

67. Hoci je nesporné, že nemecké zmluvné právo (spoločné s právnymi systémami mnohých členských štátov) vo všeobecnosti umožňuje obchodníkom ukončiť zmluvné vzťahy s akýmikoľvek inými hospodárskymi subjektmi bez uvedenia dôvodov tohto rozhodnutia, v tomto prípade ide o to, že pokiaľ Telekom Deutschland nedokáže nejakým spôsobom odôvodniť svoje rozhodnutie ukončiť zmluvný vzťah s bankou Bank Melli Iran, vnútroštátny súd nemôže určiť, či táto spoločnosť ukončila tieto vzťahy z dôvodu, ktorý neporušuje nariadenie EÚ o blokovaní.

68. Skôr než sa budem zaoberať tým, či sa má článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní vykladať v tom zmysle, že fyzickej alebo právnickej osobe uvedenej v článku 11 nariadenia ukladá povinnosť uviesť pri vypovedaní zmluvy so stranou vedenou na zozname SDN dôvody alebo inak podložiť takúto výpoveď, najprv musím preskúmať otázku, či sa zmluvný partner takej osoby za takých okolností, akými sú okolnosti v spore vo veci samej, môže odvolávať na článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní. [38]

1. Uplatní sa nariadenie EÚ o blokovaní v takej situácii, akou je situácia v spore vo veci samej?

69. Ide o to, či sa má článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní chápať v tom zmysle, že osobe priznáva právo odvolávať sa na toto ustanovenie s cieľom zabrániť európskemu subjektu v porušovaní tohto ustanovenia, takže v spore vo veci samej sa Bank Melli Iran môže na tento článok odvolávať s cieľom napadnúť vypovedanie príslušných zmlúv.

70. Po prvé treba poukázať na to, že článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní je potrebné vykladať reštriktívne, keďže vážne ovplyvňuje slobodu podnikania. Keby totiž napríklad bolo možné presadzovať tento článok v spore so súkromným subjektom, akým je Bank Melli Iran, účinkom by bolo to, že ďalší európsky podnik, akým je Telekom Deutschland, by *bol povinný* obchodovať s ním. Išlo by o ďalekosiahly zásah do bežných obchodných slobôd.

71. Po druhé nariadenie EÚ o blokovaní neobsahuje výslovný odkaz na práva, ktoré by toto nariadenie priznávalo iným osobám, ako sú osoby uvedené v jeho článku 11. Predovšetkým môžem poukázať na to, že pokiaľ ide o článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní, cieľom tohto ustanovenia je zakázať všeobecné správanie podnikov uvedené v článku 11 nariadenia,

[38] V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že nie všetkých pravidiel stanovených právom EÚ vrátane ustanovení Zmlúv sa môžu dovolávať jednotlivci vo vzťahu k iným jednotlivcom. Napríklad voľný pohyb tovaru, hoci je zaručený Zmluvami, má len priamy vertikálny opačný účinok v tom zmysle, že vytvára povinnosti iba pre štáty. Pozri rozsudky z 29. februára 1984, REWE-Zentrale (37/83, EU:C:1984:89, bod 18), zo 17. mája 1984, Denkavit Nederland (15/83, EU:C:1984:183, bod 15), a z 24. novembra 1982, Komisia/Írsko (249/81, EU:C:1982:402, bod 21).

konkrétne dodržiavať jeden z právnych predpisov uvedených v prílohe k tomuto nariadeniu. Vzhľadom na všeobecnú povahu tohto zákazu a voľbu normotvorcu Únie, ktorý prijal nariadenie, a nie smernicu, ak by toto ustanovenie malo za cieľ priznať individuálne práva, dalo by sa očakávať, že by sa zaoberalo osobitnými okolnosťami, za akých by sa strana dotknutá jedným z právnych predpisov uvedených v tejto prílohe mohla dovolávať zákazu stanoveného v článku 5 prvom odseku nariadenia EÚ o blokovaní na obranu vlastných súkromných záujmov. Nie je to však tak.

72. Po tretie článok 9 nariadenia EÚ o blokovaní (ktoré je jediným ustanovením venovaným dôsledkom porušenia nariadenia EÚ o blokovaní) ukladá členským štátom povinnosť stanoviť účinné, primerané a odrádzajúce sankcie v prípade porušenia tohto nariadenia. Táto terminológia – najmä použitie prídavného mena „odrádzajúce“ – sa obvykle skôr vzťahuje na verejné než na súkromné presadzovanie. [39]

73. Po štvrté článok 5 druhý odsek nariadenia EÚ o blokovaní, ktorý dáva Komisii právomoc povoliť určitým osobám, aby úplne alebo čiastočne dodržiavali požiadavky alebo zákazy stanovené v týchto právnych predpisoch alebo z nich vyplývajúce, nestanovuje, že pri rozhodovaní o udelení takej výnimky má táto inštitúcia zohľadniť záujmy tretích strán, čo by sa dalo očakávať, keby nariadenie EÚ o blokovaní priznávalo práva osobám, ktorých sa pravdepodobne budú týkať právne predpisy uvedené v prílohe nariadenia EÚ o blokovaní. [40]

74. Okrem týchto tvrdení odvodených zo znenia a kontextu článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní možno najsilnejší argument v prospech jeho výkladu jednoducho v tom zmysle, že stanovuje pravidlo hospodárskej politiky, a nepriznáva práva zmluvným stranám, spočíva v cieľoch nariadenia EÚ o blokovaní. [41] Tieto ciele totiž napokon *nespočívajú* v ochrane spoločností z tretích krajín, na ktoré sa priamo zameriavajú opatrenia USA, ale skôr, ako sa uvádza v článku 1 nariadenia, v boji proti účinkom príslušných právnych predpisov a v ochrane európskych spoločností a nepriamo národnej suverenity členských štátov proti týmto právnym predpisom, ktoré sú v rozpore s medzinárodným právom. [42] Keby banka Bank Melli Iran mohla presadzovať článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní takou súkromnoprávnou žalobou ako v prejednávanej veci, mohlo by sa to považovať za porušenie cieľov tohto nariadenia, medzi ktoré patrí ochrana európskych spoločností (a *nie* spoločností, na ktoré sa zameriavajú primárne sankcie), lebo ich stavia do nezávideniahodnej a takmer nemožnej pozície. [43]

[39] V kontexte nariadenia EÚ o blokovaní prídavné meno „odrádzajúce“ znamená, že stanovené sankcie majú byť potenciálne rovnocenné sankciám upraveným v právnych predpisoch uvedených v prílohe. Totiž len pod touto podmienkou bude výsledok porovnania v prospech tohto nariadenia, a teda bude dodržaný zákaz stanovený v článku 5 prvom odseku nariadenia.

[40] Komisia okrem toho neuverejňuje svoje rozhodnutia o výnimkách, hoci uverejnenie je v zásade podmienkou, ktorá musí byť splnená, aby bolo možné odvolávať sa na právne predpisy voči tretím stranám. Je však pochopiteľné, prečo to tak je, konkrétne že by tak dotknuté zahraničné orgány mohli zistiť, ktorá spoločnosť nepožiadala o výnimku, a teda nemá dodržiavať príslušné právne predpisy.

[41] Pokiaľ ide o druhý cieľ – ktorým je chrániť európske spoločnosti pred účinkami týchto právnych predpisov –, zdá sa, že judikatúra USA v čase prijatia nariadenia EÚ o blokovaní v roku 1996 naznačuje, že tým, že nariadenie EÚ o blokovaní zakazuje spoločnostiam z EÚ dodržiavať právne predpisy USA, poskytuje im dôvod obhajoby pred súdmi USA. Dá sa však tvrdiť aj to, že na dosiahnutie takej ochrany stačilo stanoviť, aby sa taký zákaz presadzoval len verejne.

[42] Pozri článok 1 nariadenia EÚ o blokovaní.

[43] Nariadenie EÚ o blokovaní je totiž veľmi málo nápomocné pre subjekty z EÚ s majetkom v USA, proti ktorým môžu americké orgány jednoducho prijať opatrenia na presadzovanie práva na svojom území. RUYS, T., RYNGAERT, C.: Secondary Sanctions: A Weapon out of Control? The International Legality of, and European Responses to, US Secondary Sanctions. In: *British Yearbook of International Law*. 2020, s. 85. Podľa správy, ktorú si objednal Európsky parlament, „kumulatívny účinok firiem, ktoré sa chcú vyhnúť pokutám zo strany USA a zároveň nebyť považované za firmy dodržiavajúce sankcie, môže spôsobiť obrovské náklady (a hlavybôľ) európskym firmám, ktoré sa obávajú o svoje zámorské aj domáce trhy. V tomto zmysle dosiahnu sankcie USA želaný účinok, lebo každému podniku veľmi sťažia vedomé prevzatie politického rizika z oboch strán.“ STOLL, T., BLOCKMANS, S., HAGEMEJER, J., HARTWELL, A., GÖTT, H., KARUNSKA, K., MAURER, A.: *Extraterritorial Sanctions on Trade and Investments and European responses*. Štúdia na žiadosť Výboru Európskeho parlamentu pre medzinárodný obchod (INTA), 2020, s. 33. Pozri tiež v tomto zmysle TRUYENS, L., LOOSVELD, S.: The EU Blocking Regulation: navigating a diverging sanctions landscape. In: *I.C.C.L.R*. 2019, 30(9), s. 490 – 501, s. 501, a pokiaľ ide o „situáciu typu Hlava 22“, DE VRIES, A.: Council Regulation (EC) No 2271/96 (the EU Blocking Regulation). In: *Int'l Bus. Lawyer*. 1998, 26(8), s. 345, s. 348.

75. Hoci uznávam silu týchto úvah, napriek tomu cítim povinnosť dospieť k záveru, že článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní sa má vykladať v tom zmysle, že priznáva také práva tretím stranám, akou je banka Bank Melli Iran.

76. Východiskovým bodom je imperatívny jazyk úvodných slov samotného článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní („žiadna osoba uvedená v článku 11 nevyhovie… aký[m]koľvek požiadav[kám] alebo zákazo[m]… založeným na právnych predpisoch špecifikovaných v prílohe…“). Akoby tento ostrý a nekompromisný jazyk nestačil, normotvorca Únie siahol hlboko do svojej zbrojnice právneho jazyka, aby zabezpečil plnú silu a účinnosť tohto zákazu („priamo alebo nepriamo alebo prostredníctvom pomocníka alebo inej sprostredkujúcej osoby, aktívne alebo úmyselným zanedbaním… založeným na právnych predpisoch špecifikovaných v prílohe alebo z nich vyplývajúcim alebo založeným na opatreniach na nich založených alebo z nich vyplývajúcich alebo z nich vyplývajúcim“).

77. Tieto politické ciele týchto ustanovení sú ďalej uvedené v odôvodneniach. Patrí medzi ne presvedčenie (uvedené v treťom až piatom odôvodnení), že tento druh extrateritoriálnych právnych predpisov porušuje medzinárodné právo a ohrozuje účinné fungovanie vnútorného trhu. V šiestom odôvodnení sa uvádza, že za týchto výnimočných okolností je to nevyhnutné na ochranu „stanoveného právneho poriadku, na ochranu záujmov [Únie] a záujmov uvedených fyzických a právnických osôb“ vykonávajúcich práva vyplývajúce zo Zmlúv, a to „odstránením, neutralizovaním, blokovaním alebo iným vyrovnaním účinkov dotknutých zahraničných právnych predpisov“.

78. Súdnemu dvoru preto prináleží, aby uviedol do platnosti politickú voľbu, ktorá sa odráža v odôvodneniach a hmotnoprávnych ustanoveniach nariadenia EÚ o blokovaní, v ktorých normotvorca Únie použil najnekompromisnejšie a najostrejšie formulácie.[44] Keby totiž banke Bank Melli Iran nebolo uznané právo podať žalobu, čistým účinkom by bolo to, že presadzovanie politiky vyjadrenej v článku 5 prvom odseku nariadenia EÚ o blokovaní by záviselo len od ochoty členských štátov[45] a nepriamo od Komisie.

[44] Podľa autora Anthonius de Vries „Komisia už vo svojom návrhu nariadenia o blokovaní predpokladala, že za určitých okolností by zákaz mohol viesť k vážnemu poškodeniu záujmov dotknutých osôb a spoločností alebo záujmov samotnej [Európskej únie]. Preto navrhla možnosť výnimky, ktorú Rada s určitými úpravami zachovala v nariadení“. Pozri DE VRIES, A.: Council Regulation (EC) No 2271/96 (the EU Blocking Regulation). In: *Int'l Bus. Lawyer*. 1998, 26(8), s. 345, s. 349. Pozri, tiež supporting this position, LESGUILLONS, H.: Helms-Burton and D'Amato Acts: reactions of the European Union. In: *I.B.L.J.* 1997, zv. 1, s. 95 – 111, s. 108, a RUYS, T., RYNGAERT, C.: Secondary Sanctions: A Weapon out of Control? The International Legality of, and European Responses to, US Secondary Sanctions. In: *British Yearbook of International Law*. 2020, s. 86.

[45] Podľa správy francúzskeho parlamentu nastal do roku 2019 len jeden prípad, v ktorom sa toto nariadenie úspešne uplatnilo, konkrétne v Rakúsku v apríli 2007 pri príležitosti zatvorenia kubánskych bankových účtov rakúskou bankou BAWAG PSK. Pozri GAUVAIN, R., D'URSO, C., DAMAIS, A., JEMAI, S.: *Rétablir la souveraineté de la France et de l'Europe et protéger nos entreprises des lois et mesures à portée extraterritoriale, rapport de l'Assemblée nationale (France)*. 2019, s. 26. Následne Rechtbank Den Haag (Okresný súd Haag, Holandsko) vyhovel žiadosti o skrátené konanie v veci porušenia zmluvy s kubánskou spoločnosťou zo strany európskej spoločnosti zo strachu zo sankcií USA a nariadil pokračovanie zmluvy. Hoci toto rozhodnutie nebolo výslovne založené na nariadení EÚ o blokovaní, súd uviedol, že nemôže vylúčiť možnosť, že odstúpenie od zmluvy porušuje aj toto nariadenie. Rb Den Haag, 25. jún 2019, ECLI:NL:RBDHA:2019:6301. Zdá sa tiež, že v roku 2020 kubánski zákazníci dosiahli odblokovanie svojich účtov od banky ING bank po tom, čo banku žalovali na základe nariadenia EÚ o blokovaní. Pozri Rechtbank Amsterdam, Claimant v. ING Bank NL: RBAMS:2020:893 (Okresný súd Amsterdam, Holandsko), 6. február 2020. Príklady uplatňovania nariadenia EÚ o blokovaní sú však obmedzené. To viedlo niektorých autorov ku konštatovaniu, že „nariadenie o blokovaní sa ukázalo byť najmä papierovým tigrom – len symbolom nesúhlasu EÚ so širokým dosahom sankcií USA“. RUYS, T., RYNGAERT, C.: Secondary Sanctions: A Weapon out of Control? The International Legality of, and European Responses to, US Secondary Sanctions. In: *British Yearbook of International Law*. 2020, s. 98 a 115, a v tomto zmysle BONNECARRÈRE, PH.: *Sur l'extraterritorialité des sanctions américaines*. Rapport d'Information, č. 17 (2018 – 2019), Sénat, Francúzsko, s. 20 – 22.

79. To by zas znamenalo, že v niektorých členských štátoch, ktoré sa zdráhajú uplatňovať nariadenie o blokovaní, by sa napríklad veľký hospodársky subjekt, akým je Telekom Deutschland, mohol aktívne rozhodnúť, že bude dodržiavať sankčný režim USA a odstúpi od zmluvy s bankou Bank Melli Iran.

80. Toho, kto to urobí prvý, by určite nasledovali ďalší a celá verejná politika, ktorá stojí za nariadením EÚ o blokovaní, by mohla byť rýchlo oslabená stavom vecí, v ktorom sa mnohé európske subjekty potichu rozhodnú dodržiavať (aj nepriamo) tieto sankcie. Za týchto okolností by hrozba „odrádzajúcich“ sankcií v právnych predpisoch členských štátov, ktoré sú uvedené v článku 9 tohto nariadenia, bola pravdepodobne bezobsažná a Únia a jej členské štáty by podobne ako Shakespearov kráľ Lear len protestovali, že budú „robiť veci – to, čo ešte sú, neviem, ale budú to hrôzy zeme“.

81. Je pravda, že jedným z dôsledkov tohto výkladu je to, že zahraničný subjekt – akým je Bank Melli Iran – nepriamo získa výhodu tohto práva podať žalobu na úkor európskeho subjektu – akým je Telekom Deutschland –, ktorý by potom bol povinný zostať zmluvne viazaný na zákazníka, s ktorým si už neželá obchodovať. Akokoľvek neuspokojivé sa to však môže niektorým zdať, nevidím inú alternatívu, ak má Súdny dvor presadzovať ciele verejnej politiky, ktoré sa majú uplatniť prostredníctvom článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní.

82. Možno sa to dá otestovať iným spôsobom. Povedzme napríklad, že americká spoločnosť získala súdne rozhodnutie v Spojených štátoch proti banke Bank Melli Iran a že toto súdne rozhodnutie bolo „priamo alebo nepriamo“ založené na sankčnom režime USA. Predpokladajme ďalej, že americká spoločnosť sa potom usilovala o výkon tohto rozhodnutia na nemeckých súdoch. Dalo by sa tvrdiť, že banka Bank Melli Iran by nemala právo podať na tieto súdy návrh na zastavenie konaní o výkone rozhodnutia vzhľadom na článok 4 nariadenia EÚ o blokovaní, aj keď (ako v tomto prípade) uvedené ustanovenie nehovorí nič o práve neeurópskych subjektov podať taký návrh?

83. Myslím si, že táto otázka už v sebe obsahuje odpoveď a že to isté možno povedať aj o právach tretích strán z hľadiska článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní.

2. Dá sa článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní vykladať v tom zmysle, že ukladá osobám uvedeným v článku 11 nariadenia povinnosť odôvodnenia ab initio, keď ukončia zmluvný vzťah s osobou, na ktorú sa vzťahujú primárne sankcie?

84. Na úvod musím poukázať na to, že túto otázku treba vnímať v kontexte nemeckého práva, ktoré umožňuje osobám, ktoré sú v postavení účastníkov konania vo veci samej, vykonávať na základe zmluvnej slobody riadne právo ukončiť akúkoľvek otvorenú zmluvu, ktorá si nevyžaduje existenciu ani uvedenie dôvodu na jej ukončenie. Druhá otázka by sa preto mala chápať tak, že sa v podstate týka toho, či článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní *ukladá* členským štátom *povinnosť* uznať výnimku zo zmluvnej slobody, ak bola zmluva uzavretá s osobou, na ktorú sa vzťahujú primárne sankcie, na základe ktorej je za týchto konkrétnych okolností potrebné uviesť dôvod, aby sa zistilo, či je ukončenie odôvodnené existenciou právnych predpisov uvedených v prílohe nariadenia, a teda aby malo toto ustanovenie potrebný účinok.

85. Je pravda, že v konkrétnom znení článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní osobitne ani nariadenia vo všeobecnosti nič nepodporuje stanovisko, podľa ktorého toto nariadenie ukladá povinnosť uviesť dôvody ukončenia obchodného vzťahu s osobou, na ktorú sa vzťahujú primárne sankcie. Napriek tomu sa domnievam, že takáto povinnosť musí byť nevyhnutne odvodená z cieľov

sledovaných týmto nariadením, a to najmä zo všetkých dôvodov, ktoré som práve uviedol v súvislosti s existenciou práva na podanie žaloby o uplatnenie článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní. Ak by to bolo inak, subjekt by sa mohol potichu rozhodnúť, že bude uplatňovať právne predpisy USA o sankciách, a v dôsledku jeho temného mlčania, nepreniknuteľného, pokiaľ ide o jeho dôvody, a (účinne) nepreskúmateľného, pokiaľ ide o jeho metódy,[46] by hlavné politické ciele stanovené v odôvodneniach a v článku 5 prvom odseku nariadenia EÚ o blokovaní boli ohrozené a zbytočné.

86. Práve to sa podľa všetkého stalo v prejednávanej veci. Skutočnosť, že Telekom Deutschland sa usilovala vypovedať zmluvu s bankou Bank Melli Iran (a ako uviedol vnútroštátny súd, napísala list s viac-menej rovnakým znením štyrom ďalším zákazníkom, z ktorých každý mal významné väzby na Irán) v lehote dvoch týždňov od nadobudnutia účinnosti obnovených sankcií USA, podľa všetkého hovorí sama za seba, hoci vhodný záver, ktorý by mohol byť v tejto súvislosti vyvodený, je, samozrejme, v konečnom dôsledku vecou vnútroštátneho súdu. Iste, bez odôvodnenia to naznačuje, že Telekom Deutschland sa rozhodla namiesto toho, aby riskovala, že bude vystavená uplatneniu sankcií USA (so súvisiacim rizikom vysokých pokút, narušenia podnikania a značného poškodenia dobrej povesti), v skutočnosti tieto sankcie uplatniť bez ohľadu na prípadné opačné ustanovenia článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní.

87. Samozrejme, treba uznať, že existuje veľa spoločností a jednotlivcov, ktorí by mali etické pochybnosti a výhrady v súvislosti s obchodovaním s krajinami, akou je Iránska islamská republika (a v dôsledku toho aj s významnými iránskymi subjektmi, akým je Bank Melli Iran, ktoré sú účinne kontrolované iránskou vládou): jadrové ambície; úsilie o destabilizáciu ostatných vlád v regióne; ochota viesť zástupné vojny, často prostredníctvom financovania a podpory teroristických skupín na tento účel; náboženský fundamentalizmus a všeobecná neznášanlivosť disentu; diskriminačné zaobchádzanie so ženami a menšinami a rozsiahle využívanie trestu smrti často po skrátených a – aspoň podľa našich noriem – hlboko nespravodlivých súdnych konaniach: to všetko sú črty tohto štátu, ktoré mnohí z pochopiteľných dôvodov považujú za nepríjemné a veľmi nežiaduce. Právo podniku rozhodnúť sa podľa vlastného etického zmyslu pre obchodné hodnoty, že nebude obchodovať s režimami tohto druhu, je, samozrejme, základným prvkom slobody svedomia chránenej článkom 10 ods. 1 Charty a slobody podnikania v zmysle článku 16 Charty.

88. Na preukázanie, že dôvody uvedené v súvislosti s rozhodnutím o vypovedaní zmluvy na tomto základe boli naozaj úprimné, však dotknutá osoba uvedená v článku 11 nariadenia EÚ o blokovaní – v prejednávanej veci Telekom Deutschland – podľa môjho názoru bude musieť preukázať, že aktívne uplatňuje *súdržnú* a *systematickú* politiku podnikovej sociálnej zodpovednosti (CSR), ktorá si okrem iného vyžaduje, aby odmietla obchodovať s akoukoľvek spoločnosťou, ktorá má väzby na iránsky režim.[47]

89. V každom prípade však z nekompromisného znenia článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní vyplýva, že – v zásade prinajmenšom – podnik, ktorý chce vypovedať inak platnú zmluvu s iránskym subjektom, na ktorý sa vzťahujú sankcie USA, musí k spokojnosti vnútroštátneho súdu preukázať, že to neurobil z dôvodu úsilia o dodržiavanie sankcií.

90. Ako som už naznačil, povinnosťou žalovanej v tejto súvislosti nie je len uviesť dôvody rozhodnutia, ale aj podložiť ich. Zo všetkých uvedených dôvodov by bol totiž potrebný účinok článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní narušený, keby sa dotknuté osoby mohli

[46] Aby som parafrázoval írsky Supreme Court (Najvyšší súd) v rozsudku Garvey v. Írsko [1981] IR 75.

[47] Pozri analogicky rozsudok zo 14. marca 2017, G4S Secure Solutions (C-157/15, EU:C:2017:203, bod 40).

skrývať za akýkoľvek približne vierohodný dôvod svojho rozhodnutia.[48] Domnievam sa najmä, že osoba uvedená v článku 11 nariadenia by nemala mať možnosť uplatniť doložku o ukončení zmluvy pre vyššiu moc, aby odôvodnila ukončenie zmluvného vzťahu, ak prinajmenšom nepreukáže, že udalosť predstavujúca vyššiu moc nesúvisí s právnymi predpismi USA o sankciách uvedenými v prílohe k nariadeniu.[49] Akýkoľvek iný záver by narušil schopnosť subjektu dotknutého ukončením zmluvy využiť práva, ktoré mu udeľuje nariadenie EÚ o blokovaní.

91. Zároveň však neprehliadam skutočnosť, že po prvé v prípade určitých druhov zmlúv osobný kontakt medzi zmluvnými stranami (*intuitu personae*) môže byť dôležitý, to však *samo osebe* nemôže vylúčiť požiadavku, podľa ktorej ukončenie musí byť odôvodnené. Naopak, špecifickosť týchto zmlúv a vzťah, ktorý vytvárajú medzi zmluvnými stranami, môže práve predstavovať legitímny dôvod na odôvodnenie ukončenia uvedených zmlúv v prípade zmien okolností nesúvisiacich s primárnymi sankciami. V prejednávanej veci by bolo celkom nereálne predpokladať, že sporné zmluvy medzi zmluvnými stranami by sa mali chápať týmto spôsobom: naopak, išlo o neosobnú zmluvu dojednanú medzi dvoma podnikateľskými subjektmi, ktorej predmetom bolo poskytovanie základných služieb vo verejnom záujme veľkým telekomunikačným podnikom, ktorý mal zo všetkých praktických hľadísk dominantné postavenie na relevantnom trhu s takými službami.

92. Táto povinnosť odôvodniť vypovedanie zmluvy sa však neodlišuje od povinnosti, ktorá z článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní vyplýva osobám uvedeným v článku 11 nariadenia a podľa ktorej nesmú dodržiavať právne predpisy o sankciách uvedené v prílohe k tomuto nariadeniu. Týka sa skôr dôkazného bremena a v dôsledku toho toto odôvodnenie nemusí byť nevyhnutne poskytnuté v čase ukončenia zmluvy, ale mohlo by napríklad slúžiť aj ako obhajoba po začatí súdneho konania, ktorého predmetom je výkon článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní.

93. Je pravda, že podľa judikatúry Súdneho dvora môžu členské štáty v oblasti, v ktorej nedošlo k harmonizácii, stanoviť vlastné procesné pravidlá, ktorými sa bude riadiť presadzovanie práva EÚ. Nemyslím si však, že je možné uplatniť zásadu procesnej autonómie, ak ako v prejednávanej veci z potreby zabezpečiť potrebný účinok vyplýva určité rozdelenie dôkazného bremena.[50]

[48] Niektorí právnici odporúčajú svojim klientom „hľadať alternatívne obchodné dôvody na ukončenie obchodovania s Iránom alebo Kubou“, aby sa vyhli uplatneniu nariadenia EÚ o blokovaní. Pozri DOUSSIN, A., CATRAIN, L., DUKIC, A.: *How to Mitigate sanctions risks*. Hogan Lovells, 2020, diapozitívy dostupné na webovej stránke firmy.

[49] V tejto súvislosti sa pri všetkej úcte domnievam, že na rozdiel od toho, čo konštatoval Tribunal de Commerce de Paris (Obchodný súd Paríž, Francúzsko) vo veci, ktorá sa tiež týkala vypovedania zmluvy so spoločnosťou Bank Melli Iran, skutočnosť, že nariadenie EÚ o blokovaní už existovalo ku dňu uzatvorenia dotknutej zmluvy, nemôže vylúčiť uplatnenie článku 5 prvého odseku tohto nariadenia z dôvodu, že doložka o vyššej moci použitá na vypovedanie zmluvy bola dohodnutá s ohľadom na ustanovenia uvedeného nariadenia. Článok 5 prvý odsek totiž predstavuje základnú verejnú politiku Únie a jej členských štátov, takže strany sa od nej nemôžu odchýliť. Pozri Tribunal de Commerce de Paris (Obchodný súd Paríž), 23. január 2020, SC Bank Melli Iran Banque Nationale v. SAS Viveo France, č. 2019023091.

[50] Súdny dvor totiž rozlišuje medzi *vykonávaním dôkazov a dôkazným bremenom*. Pokiaľ ide o odvolania, pozri rozsudky z 19. decembra 2013, Siemens a i./Komisia (C-239/11 P, C-489/11 P a C-498/11 P, neuverejnený, EU:C:2013:866, bod 38), a z 28. júna 2018, EUIPO/Puma (C-564/16 P, EU:C:2018:509, bod 57). Mimo odvolaní pozri v tomto zmysle napríklad rozsudok z 21. júna 2017, W a i. (C-621/15, EU:C:2017:484, bod 24).

Dokonca aj keby som vychádzal z toho, že dôkazné bremeno je vecou procesného práva,[51] a nie hmotného práva, ako je to podľa všetkého v niektorých členských štátoch, by totiž požiadavka zabezpečiť účinnosť práva EÚ bránila presunu tohto bremena spôsobom, ktorý by sťažil uplatnenie práva EÚ v spore.

94. V práve EÚ síce prevláda zásada, že dôkazné bremeno znáša osoba, ktorá si uplatňuje nároky,[52] uznáva sa však aj to, že za určitých osobitných okolností môže byť nevyhnutné obrátenie dôkazného bremena.[53] Taký prístup prijali napríklad antidiskriminačné smernice EÚ, keďže je dobre známe, že v tejto oblasti môže byť ťažké poskytnúť dôkaz o diskriminačnom správaní.[54]

95. Pokiaľ ide o článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní, tretie osoby budú mať zjavne veľmi veľké ťažkosti so zhromažďovaním dôkazov o tom, že rozhodnutie neuzavrieť alebo nepokračovať v obchodnom vzťahu je dôsledkom vôle osoby uvedenej v článku 11 nariadenia dodržiavať právne predpisy USA. Neviem, aké dôkazy by mohli žalobkyne predložiť okrem nepravdepodobnej možnosti, že by osoba uvedená v tomto článku niekedy napríklad verejne priznala svoju ochotu dodržiavať právne predpisy uvedené v prílohe k nariadeniu. Súbežnosť rozhodnutí o ukončení obchodných vzťahov alebo o odmietnutí vstupu do vzťahov s osobami, na ktoré sa vzťahujú primárne sankcie? V praxi však obchodné tajomstvo spôsobuje, že pre spoločnosti je mimoriadne ťažké zistiť, aké rozhodnutia v skutočnosti prijal dodávateľ vo vzťahu k iným spoločnostiam.[55]

96. Za týchto okolností sa domnievam, že ak žalobca jednoducho poskytne dôkazy *prima facie* na jednej strane o tom, že osoba, na ktorú sa vzťahuje článok 11 nariadenia EÚ o blokovaní, s ktorou chce žalobca vstúpiť do obchodného vzťahu alebo zostať v obchodnom vzťahu, sa môže cítiť dotknutá jedným z právnych predpisov uvedených v jeho prílohe, a na druhej strane o tom, že splnil očakávané podmienky na to, aby sa stal alebo zostal zákazníkom tohto podniku,[56] článok 5

[51] Procesná autonómia členských štátov je však obmedzená povinnosťou členských štátov v praxi neznemožniť alebo nadmerne nesťažiť výkon práv priznaných právom EÚ (zásada efektivity), uplatňovať v súvislosti s presadzovaním práva EÚ rovnaké pravidlá, ako sú tie, ktoré upravujú podobné situácie podliehajúce vnútroštátnemu právu (zásada ekvivalencie), a dodržiavať všeobecné zásady práva EÚ. Pozri napríklad rozsudok z 27. júna 2018, Turbogás (C-90/17, EU:C:2018:498, bod 43). Okrem toho aj keď je vykonávanie dôkazov jednoznačne záležitosťou procesného práva, niektoré právne tradície spájajú rozdelenie dôkazného bremena s hmotným právom. Napríklad vo francúzskom práve sú ustanovenia o domnienkach a dôkaznom bremene súčasťou občianskeho zákonníka, a nie občianskeho súdneho poriadku. V nemeckom práve podľa teórie noriem (*Normenbegünstigungstheorie*) zákonodarca zohľadňuje rozdelenie dôkazného bremena pri formulovaní normy. Sudcovia preto vyvodzujú rozdelenie dôkazného bremena z výkladu hmotného práva. Pozri *Prütting Münchener Kommentar zur ZPO*, 3. Aufl. 2008, bod 286, č. 113 – 115. Pokiaľ viem, Súdny dvor nikdy jasne nerozhodol o tejto otázke, lebo právo EÚ veľmi často stanovuje, aké je v skutočnosti rozdelenie dôkazného bremena.

[52] Pozri napríklad rozsudky z 28. apríla 1966, ILFO/Vysoký úrad (51/65, EU:C:1966:21); z 26. januára 1989, Koutchoumoff/Komisia (224/87, EU:C:1989:38), alebo z 21. mája 2015, Schräder/CPVO (C-546/12 P, EU:C:2015:332, bod 78).

[53] Pozri rozsudok z 29. septembra 2011, Elf Aquitaine/Komisia (C-521/09 P, EU:C:2011:620, bod 56).

[54] Pozri článok 8 smernice Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod (Ú. v. ES L 180, 2000, s. 22; Mim. vyd. 20/001, s. 23), článok 10 smernice Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolaní (Ú. v. ES L 303, 2000, s. 16; Mim. vyd. 05/004, s. 79), a článok 19 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/54/ES z 5. júla 2006 o vykonávaní zásady rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach zamestnanosti a povolania (Ú. v. EÚ L 204, 2006, s. 23).

[55] Ďalšie skutočnosti, napríklad že spoločnosť organizuje vnútorné vzdelávanie zamestnancov vo veci príslušných právnych predpisov, že má politiku súvisiacu s týmito nariadeniami alebo že používa alebo uplatňuje monitorovacie nástroje, podľa všetkého predstavujú dôkazy, ktoré je pre tretie osoby ťažké predložiť.

[56] V tejto súvislosti niektorí tvrdia, že z cieľov sledovaných nariadením EÚ o blokovaní by sa dalo vyvodiť, že uplatnenie tohto ustanovenia si ďalej vyžaduje preukázanie toho, že ide o extrateritoriálne uplatňovanie dotknutých právnych predpisov. Pozri napríklad Výbor pre právo finančných trhov, *U.S. Sanctions and the EU blocking statute Regulation: Issues of legal uncertainty*, 2019, body 3.5 a 3.12. Hoci je však znenie článku 5 imperatívne, nie je v ňom nič, čo by podporilo existenciu takejto podmienky. Okrem toho ak je to tak, ako sa domnievam, a nariadenie EÚ o blokovaní je koncipované ako protiopatrenie v zmysle medzinárodného práva, treba vychádzať z toho, že jeho cieľom je vo všeobecnosti zablokovať účinky tejto legislatívy.

prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní má za účinok, že osoba uvedená v článku 11 nariadenia musí odôvodniť svoje obchodné rozhodnutie vypovedať príslušnú zmluvu alebo odmietnuť žalobcu ako klienta.[57]

97. Dá sa chápať, že takéto obrátenie dôkazného bremena sa môže niektorým zdať byť v rozpore so zmluvnou slobodou. Ako však Súdny dvor zdôraznil, výkon slobôd uvedených v Charte je zaručený len v medziach zodpovednosti, ktorú každý štátny príslušník nesie za svoje činy.[58] Okrem toho môžem poukázať na to, že Súdny dvor už prinajmenšom v súvislosti s právom hospodárskej súťaže rozhodol, že za určitých podmienok môže byť spoločnosť povinná uzavrieť zmluvu s tretími osobami.[59] Za týchto konkrétnych okolností si naliehavé dôvody verejného poriadku, dodržiavanie medzinárodného práva a všeobecný odpor Únie voči dotieravým extrateritoriálnym právnym predpisom tohto druhu, ktoré, ako som už ukázal, sa všetky odrážajú v odôvodneniach a ustanoveniach článku 4 a článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní, nevyžadujú menej.[60]

98. Pokiaľ teda ide o konanie na vnútroštátnych súdoch, keďže spoločnosti Bank Melli Iran a Telekom Deutschland už spolu obchodovali a zdá sa, že ani jedna z nich nezmenila svoju podnikateľskú činnosť (čo však musí overiť vnútroštátny súd), domnievam sa, že spoločnosti Telekom Deutschland prináleží preukázať, že na ukončenie dotknutých zmlúv existoval *iný* objektívny dôvod ako skutočnosť, že na banku Bank Melli Iran sa vzťahovali primárne sankcie, a vnútroštátny súd musí overiť pravdivosť týchto dôvodov. Zo znenia článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní vyplýva, že podstatný je úmysel hospodárskeho subjektu dodržiavať tieto sankcie bez ohľadu na to, či sa ho ich uplatňovanie skutočne týka.

99. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy navrhujem odpovedať na druhú otázku tak, že článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní sa má vykladať v tom zmysle, že bráni výkladu vnútroštátneho práva, podľa ktorého osoba uvedená v článku 11 nariadenia môže ukončiť pokračujúci zmluvný záväzok so zmluvnou stranou uvedenou na zozname SDN, ktorý vedie OFAC, pričom ani nemusí odôvodniť svoje rozhodnutie ukončiť tieto zmluvy.

C. O tretej a štvrtej otázke

100. Treťou a štvrtou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní vykladať v tom zmysle, že v prípade nedodržania ustanovení tohto článku sú súdy, na ktoré sa obráti zmluvná strana podliehajúca primárnym sankciám, povinné nariadiť osobe uvedenej v článku 11 nariadenia, aby pokračovala v tomto zmluvnom vzťahu napriek tomu, že po prvé článok 5 druhý odsek nariadenia by sa mal vykladať reštriktívne, po

[57] Toto odôvodnenie môže byť ekonomické alebo obchodné alebo sa môže týkať sankcií EÚ, pravidiel EÚ v oblasti prania špinavých peňazí a financovaní terorizmu, prípadne dokonca sankcií USA, pokiaľ však tieto sankcie nie sú súčasťou jedného z právnych predpisov uvedených v prílohe.

[58] Rozsudok z 27. marca 2014, UPC Telekabel Wien (C-314/12, EU:C:2014:192, bod 49).

[59] Pozri napríklad rozsudok z 26. novembra 1998, Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569, bod 41), a v tomto zmysle rozsudok z 25. marca 2021, Deutsche Telekom/Komisia (C-152/19 P, EU:C:2021:238, bod 49).

[60] Je pravda, že vo veciach s trestným nádychom, medzi ktoré podľa môjho názoru patrí prípad uplatňovania nariadenia EÚ o blokovaní, Súdny dvor rozhodol, že právo EÚ bráni členským štátom uložiť sankciu fyzickej osobe, ktorá v rámci vyšetrovania, ktoré voči nej vedie príslušný orgán, odmietne tomuto orgánu poskytnúť odpovede, z ktorých by mohla vyplynúť jej zodpovednosť za porušenie. Pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. februára 2021, Consob (C-481/19, EU:C:2021:84, bod 58). Súdny dvor však pripustil, že vnútroštátny súd alebo správny orgán sa môže odvolávať na súbor potvrdzujúcich dôkazov s cieľom preukázať porušenie určitých ustanovení práva EÚ (pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. januára 2017, Maxcom/Chin Haur Indonesia, C-247/15 P, C-253/15 P a C-259/15 P, EU:C:2017:61, bod 64), alebo jednoducho obrátiť dôkazné bremeno, ako je to v prípade zásady nediskriminácie. Pozri napríklad rozsudok z 10. júla 2008, Feryn (C-54/07, EU:C:2008:397, bod 32).

druhé taký súdny príkaz môže porušovať článok 16 Charty základných práv a po tretie taká osoba môže byť prísne potrestaná orgánmi zodpovednými za uplatňovanie jedného z právnych predpisov uvedených v prílohe.

101. Tu musím pripomenúť, že je na vnútroštátnych súdoch zodpovedných za uplatňovanie ustanovení práva EÚ, ktoré majú priamy účinok, v rámci svojej právomoci, aby zabezpečili ich úplnú účinnosť.[61] Keďže podľa článku 288 ZFEÚ také nariadenie, akým je nariadenie EÚ o blokovaní, je priamo uplatniteľné v ktoromkoľvek členskom štáte, uvedené súdy majú túto povinnosť aj v prípade neexistencie ustanovenia vnútroštátneho práva, ktorým by sa toto nariadenie prebralo.

102. Pokiaľ ide o článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní, môžem poukázať na to, že toto ustanovenie nešpecifikuje, aké dôsledky treba vyvodiť zo skutočnosti, že osoba uvedená v článku 11 nariadenia sa v rozpore s jeho článkom 5 prvým odsekom rozhodne nezačať alebo ukončiť obchodný vzťah s osobou, na ktorú sa vzťahujú primárne sankcie, s cieľom dodržiavať právne predpisy uvedené v prílohe nariadenia.

103. Je pravda, že článok 9 nariadenia EÚ o blokovaní stanovuje, že je na členských štátoch, aby stanovili pravidlá o sankciách za porušenie prijatých vnútroštátnych ustanovení za predpokladu, že sú účinné, primerané[62] a odrádzajúce.[63] Ak by teda Súdny dvor v súlade s mojím návrhom rozhodol, že článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní sa má chápať tak, že priznáva práva osobám, na ktoré sa vzťahujú primárne sankcie, pojem „sankcia“ by sa mal nevyhnutne chápať široko v tom zmysle, že zahŕňa trestné alebo správne sankcie a občianskoprávne sankcie, ktorých účel nie je nevyhnutne represívny, ale môže ísť len o zabezpečenie potrebného účinku príslušného ustanovenia.[64]

104. To však neznamená, že je úplne na členských štátoch, aby rozhodli o povahe sankcií. Je totiž potrebné pripomenúť, že ak norma zveruje úlohu určiť sankcie, ktoré sa majú prijať v prípade porušenia povinnosti vyplývajúcej z práva EÚ, členským štátom, táto právomoc určiť sankcie je obmedzená povinnosťou členských štátov a najmä vnútroštátnych súdov zabezpečiť plný účinok

[61] Rozsudok z 9. marca 1978, Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49, bod 16).

[62] Pokiaľ ide o podmienku primeranosti, treba zdôrazniť, že táto podmienka nie je v rozpore s podmienkou odrádzajúcej povahy, lebo len jednoducho predpokladá, že *skutočne* uložená sankcia je primeraná závažnosti príslušných skutkov, pričom odradenie je zabezpečené hrozbou trestu, to znamená rozsahom možných sankcií. V prípade nariadenia EÚ o blokovaní bude závažnosť skutkov závisieť napríklad od viac či menej nepretržitej povahy konania podniku uvedeného v článku 11 nariadenia, ako aj od povahy právnych predpisov a nákladov na sankcie v nich stanovené, ktoré táto osoba dodržala.

[63] Ide jednoducho o požiadavky, ktoré si vyžaduje judikatúra Súdneho dvora v prípade porušenia práva EÚ. Pozri rozsudky z 10. apríla 1984, von Colson a Kamann (14/83, EU:C:1984:153, bod 28); z 21. septembra 1989, Komisia/Grécko (68/88, EU:C:1989:339, bod 24), a v tomto zmysle, pokiaľ ide o spoločný systém DPH, z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, body 34 a 35).

[64] Pokiaľ ide o odrádzajúcu povahu sankcií, táto podmienka logicky znamená, že sankcie, ktoré môžu byť uložené, musia byť prinajmenšom rovnocenné s tými, ktoré môžu byť uložené na základe právnych predpisov uvedených v prílohe. V opačnom prípade by bolo porovnanie medzi dodržiavaním právnych predpisov uvedených v prílohe a dodržiavaním nariadenia EÚ o blokovaní systematicky v prospech právnych predpisov uvedených v prílohe, pričom sankcie uvedené v nariadení by sa považovali len za dodatočné náklady na dodržiavanie. Pozri napríklad WILS, W. S. J.: Optimal Antitrust Fines: Theory and Practice. In: *World Competition*. 2006, 29(2), s. 15: „Na to, aby odstrašovanie fungovalo, je potrebné, aby z pohľadu spoločnosti (alebo jednotlivca, ktorý rozhoduje pre spoločnosť), ktorá uvažuje o možnom porušení antitrustových pravidiel, očakávaná pokuta prevyšovala očakávaný zisk. Podstatné je teda, ako potenciálny páchateľ subjektívne odhaduje zisk, pravdepodobnosť odhalenia a potrestania a výšku pokuty v prípade odhalenia a potrestania.“ Ako je uvedené v správe, ktorú si objednal Európsky parlament, v prípade nariadenia EÚ o blokovaní platí, že „len ak podnik musí očakávať, že nariadenie o blokovaní bude presadzované tak rázne ako právne predpisy USA o sankciách, bude mať tendenciu zosúladiť svoje správanie s nariadením o blokovaní a neposlúchnuť právo USA“. STOLL, T., BLOCKMANS, S., HAGEMEJER, J., HARTWELL, A., GÖTT, H., KARUNSKA, K., MAURER, A.: *Extraterritorial Sanctions on Trade and Investments and European responses*. Štúdia na žiadosť Výboru Európskeho parlamentu pre medzinárodný obchod (INTA), 2020, s. 65. To však neznamená, že vždy musia byť uložené maximálne sankcie, lebo hrozba takých sankcií, pokiaľ zostane dôveryhodná, postačuje na vytvorenie odradzujúceho účinku. Navyše z toho, že článok 9 nariadenia EÚ o blokovaní odkazuje na „režim“ uplatniteľných sankcií, vyplýva, že rozličné stanovené sankcie ako celok, či už trestné, správne alebo občianskoprávne, musia byť účinné, primerané a odrádzajúce.

práva EÚ. Táto povinnosť si vyžaduje, aby vnútroštátne súdy napravili situáciu vyplývajúcu zo spáchanej protiprávnosti, a najmä aby dostali nositeľov práv do situácie, v ktorej by sa nachádzali, keby k protiprávnosti nedošlo.

105. Z toho vyplýva, že v prípade porušenia ustanovenia nariadenia je v rámci opatrení, ktoré majú štáty prijať s cieľom potrestať toto porušenie, potrebné rozlišovať medzi opatreniami s represívnym účelom, ktoré sú potrebné na zabezpečenie požadovanej úrovne odstrašenia, a opatreniami prijatými na nápravu situácie vyplývajúcej zo spáchanej protiprávnosti, ktorých prijatie je nevyhnutné na zabezpečenie plného účinku práva EÚ.[65] Zatiaľ čo v prípade represívnych opatrení majú členské štáty pomerne široký priestor na voľnú úvahu pri rozhodovaní o tom, aké opatrenia prijať, pokiaľ sú tieto opatrenia, ako bolo uvedené, účinné, primerané a odrádzajúce,[66] v prípade opatrení na nápravu situácie, ktorými sa uplatňuje povinnosť členských štátov zabezpečiť plný účinok práva EÚ, môže byť voľná úvaha obmedzená alebo dokonca nulová.[67]

106. Najmä v prípade porušenia ustanovenia stanoveného v nariadení,[68] ktoré priznáva práva tretím osobám, vzhľadom na to, že nariadenie je priamo vykonateľné, aj pokiaľ nie je špecifikovaná procesná úprava pre žaloby určené na ochranu práv priznaných určitým osobám týmto ustanovením, vnútroštátne súdy sú napriek tomu viazané povinnosťou zabezpečiť plný účinok tohto ustanovenia.[69] To všetko nevyhnutne ukladá vnútroštátnym súdom povinnosť (opätovne) stanoviť *status quo ante*, ktorý by prevládal, keby nedošlo k spáchaniu protiprávnosti.

107. V tejto súvislosti by som chcel ďalej uviesť, že na rozdiel od opatrení určených na potrestanie táto povinnosť zabezpečiť, aby sa zachovali zákonné nároky dotknutých osôb alebo subjektov a aby sa obnovil *status quo ante*, keďže sa dotýka samotnej podstaty práv priznaných právom Únie, nemôže viesť k odlišným výsledkom v jednotlivých členských štátoch. Inými slovami, procesné opatrenia na vykonávanie vnútroštátnymi súdmi síce môžu byť odlišné, výsledok však musí byť

[65] Pokiaľ ide o problematiku DPH, pozri napríklad, čo sa týka povinnosti stanoviť represívne sankcie v prípade podvodu, rozsudok z 20. marca 2018, Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, bod 19), a čo sa týka povinnosti napraviť situáciu, rozsudok z 21. novembra 2018, Fontana (C-648/16, EU:C:2018:932, body 33 a 34). To isté opatrenie síce môže sledovať obidva ciele, ale naopak sa nevyžaduje, aby sa obidva ciele dosiahli tým istým opatrením. Ak teda vychádzam z toho, že článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní priznáva práva osobám, na ktoré sa vzťahujú primárne sankcie, opatrenia, ktoré sú vnútroštátne súdy povinné prijať z hľadiska občianskeho práva, by mali byť určite účinné a primerané, nie však nevyhnutne odrádzajúce, lebo taký odrádzajúci účinok možno dosiahnuť samostatne prostredníctvom správnych sankcií.

[66] V prípade nariadenia EÚ o blokovaní tak niekoľko európskych krajín prijalo právne predpisy stanovujúce trestnoprávne sankcie (Írsko, Holandské kráľovstvo a Švédske kráľovstvo), zatiaľ čo iné krajiny uprednostnili správne sankcie (Nemecká spolková republika, Španielske kráľovstvo a Talianska republika). Pozri BONNECARRÈRE, PH.: *Sur l'extraterritorialité des sanctions américaines*. Rapport d'Information du Sénat (Francúzsko), č. 17, 2018, s. 20.

[67] Pozri okrem iného rozsudky z 9. marca 1978, Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49, bod 16); z 19. júna 1990, Factortame a i. (C-213/89, EU:C:1990:257, bod 19); z 20. septembra 2001, Courage a Crehan (C-453/99, EU:C:2001:465, bod 25), a zo 17. septembra 2002, Muñoz a Superior Fruiticola (C-253/00, EU:C:2002:497, bod 28).

[68] Situácia je odlišná v prípade smernice. Keďže smernica musí byť prebratá, aby sa na ňu mohol odvolávať buď štát voči jednotlivcovi, alebo horizontálne dve súkromné osoby navzájom, členské štáty majú viac priestoru na voľnú úvahu. Musia zabezpečiť len to, aby v súlade so zásadou lojálnej spolupráce zakotvenou v článku 4 ods. 3 ZEÚ bolo každé porušenie smernice sankcionované za hmotnoprávnych a procesných podmienok, ktoré sú analogické s tými, ktoré sa uplatňujú na porušenia vnútroštátneho práva podobnej povahy a významu. Pozri rozsudok z 27. marca 2014, LCL Le Crédit Lyonnais (C-565/12, EU:C:2014:190, bod 44).

[69] Podľa môjho názoru sa zásada procesnej autonómie v tomto prípade priamo neuplatní, keďže sa týka „procesných podmienok žalôb určených na zabezpečenie ochrany práv, ktoré jednotlivcom vyplývajú z práva [EÚ]". Pozri rozsudky z 11. júla 2002, Marks & Spencer (C-62/00, EU:C:2002:435, bod 34), z 3. septembra 2009, Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506, bod 24), a z 21. januára 2010, Alstom Power Hydro (C-472/08, EU:C:2010:32, bod 17). Opatrenia, ktoré musia vnútroštátne súdy prijať na nápravu dôsledkov porušenia práva EÚ, však nie sú procesným právom, ale hmotným právom. Teda napríklad pokiaľ ide o opatrenia na nápravu dôsledkov porušenia zákazu realizácie projektov pomoci, ktoré sú stanovené v článku 108 ods. 3 poslednej vete ZFEÚ, vnútroštátne správne a súdne orgány sú povinné zabezpečiť plný účinok týchto ustanovení, čiže musia požadovať z vlastnej iniciatívy vymáhanie protiprávne poskytnutej pomoci. Iba praktické opatrenia na takéto vymáhanie podliehajú procesnej autonómii. Pozri napríklad rozsudok z 5. marca 2019, Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, bod 92).

v zásade rovnaký v celej Európskej únii. Nestačí totiž deklarovať existenciu práv na to, aby sa stali skutočnosťou v každodennom živote občanov EÚ; musia byť aj účinne sankcionované, najmä ak vyplývajú z nariadenia, ktoré má byť priamo uplatniteľné.

108. Preto sa domnievam, že v prípade porušenia ustanovenia predpisujúceho pravidlo správania, ktoré sa musí dodržiavať na trvalom základe (ako v prejednávanej veci), sú vnútroštátne súdy povinné nariadiť porušovateľovi, aby porušenie ukončil pod hrozbou periodického penále alebo inej primeranej sankcie, lebo len tak možno ukončiť pretrvávajúce účinky spáchanej protiprávnosti a plne zaručiť súlad s právom EÚ.

109. Tu môžem poukázať na to, že článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní zakazuje osobám uvedeným v článku 11 nariadenia *dodržiavať* právne predpisy uvedené v jeho prílohe. V prejednávanej veci dotknuté právne predpisy zakazujú akejkoľvek spoločnosti z iných štátov ako USA obchodovať s osobou, na ktorú sa vzťahujú primárne sankcie. Ide preto o všeobecný zákaz. Nedodržanie tohto ustanovenia preto znamená, že osoba uvedená v článku 11 nariadenia nesmie nikdy odmietnuť pokračovať v obchodnom vzťahu z dôvodu vyplývajúceho z existencie právnych predpisov USA o sankciách.

110. Keby som v tejto súvislosti pripustil, že akékoľvek porušenie tohto ustanovenia môže byť sankcionované len zaplatením paušálnej náhrady škody, znamenalo by to pripustiť, že osoba uvedená v článku 11 nariadenia EÚ o blokovaní môže dodržiavať právne predpisy USA o sankciách uvedené v prílohe nariadenia a mimo mechanizmu stanoveného v článku 5 druhom odseku nariadenia postačuje, ak odškodní nositeľov zmluvných práv. Keby to bolo naozaj tak, zákaz veľmi jasne stanovený v článku 5 prvom odseku nariadenia EÚ o blokovaní by bol narušený a ciele verejnej politiky, ktoré som už uviedol, konkrétne pôsobiť proti a neutralizovať účinky právnych predpisov USA v oblasti sankcií, by nebolo možné dosiahnuť.

111. Keďže si myslím, že článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní priznáva práva osobám, na ktoré sa vzťahujú primárne sankcie, logickým dôsledkom je, že každé rozhodnutie osoby uvedenej v článku 11 nariadenia ukončiť zmluvný vzťah s osobou, na ktorú sa vzťahujú primárne sankcie, ktoré nemožno podložiť iným dôvodom, ako je úsilie dodržiavať jeden z právnych predpisov uvedených v tomto nariadení, by sa malo považovať za neplatné a neúčinné, v dôsledku čoho sú vnútroštátne súdy povinné vychádzať z toho, že zmluvný vzťah pokračuje za rovnakých obchodných podmienok ako predtým.[70] Taká povinnosť preto znamená, že vnútroštátne súdy musia v prípade potreby nariadiť každej osobe uvedenej v článku 11 nariadenia EÚ o blokovaní pokračovať v príslušnom zmluvnom vzťahu pod hrozbou periodického penále alebo inej primeranej sankcie.

112. V tejto súvislosti je nepodstatné, či vnútroštátna právna úprava, ktorá je predmetom sporu vo veci samej, stanovuje správne sankcie vo forme peňažnej pokuty. Keďže treba vychádzať z toho, že článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní priznáva práva osobám, na ktoré sa vzťahujú primárne sankcie, existencia správnych sankcií nemá vplyv na povinnosť, ktorá priamo prináleží vnútroštátnym súdom v prípade porušenia tohto ustanovenia, a to prijať všetky potrebné opatrenia na zabezpečenie plného účinku týchto práv.[71]

[70] Je potrebné pripomenúť, že podľa judikatúry Súdneho dvora úvahy týkajúce sa vnútroštátneho práva členských štátov vrátane tých, ktoré majú ústavnú povahu, nemožno uplatniť na obmedzenie potrebného účinku práva EÚ. Pozri rozsudky zo 17. decembra 1970, Internationale Handelsgesellschaft (11/70, EU:C:1970:114, bod 3), alebo z 26. februára 2013, Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, bod 59).

[71] V prejednávanej veci ide skôr o to, či sú pokuty do výšky 500 000 eur skutočne odrádzajúce, keďže sankcie USA môžu byť až dvojnásobkom sumy transakcie, ktorá je základom porušenia, v súvislosti s ktorým sa sankcia ukladá, a teda môžu dosahovať miliardové výšky.

113. Tento záver nie je podľa môjho názoru spochybnený článkom 16 Charty.

114. Je pravda, že Charta sa vzťahuje na sankcie prijaté členskými štátmi na presadzovanie práva EÚ,[72] a niet pochýb o tom, že prijatie takého súdneho príkazu by mohlo ďalekosiahlym spôsobom ovplyvniť právo dotknutého podniku na slobodu podnikania, ktoré je zaručené článkom 16 Charty. Je totiž nesporné, že sloboda podnikania zahŕňa zmluvnú slobodu,[73] a teda nevyhnutne aj slobodu neuzavrieť zmluvu.

115. Ako som však už vysvetlil, ak akceptujem – a myslím si, že musím akceptovať -, že článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní priznáva práva podnikom, na ktoré sa vzťahujú primárne sankcie, potreba zabezpečiť plný účinok týchto práv bude mať za následok povinnosť vnútroštátnych súdov nariadiť v prípade porušenia týchto práv každej osobe uvedenej v článku 11 nariadenia, aby pokračovala v príslušnom zmluvnom vzťahu.

116. Z toho teda vyplýva, že porušenie slobody podnikania zaručenej Chartou nie je dôsledkom výkonu právomoci voľnej úvahy zo strany vnútroštátneho súdu, ale skôr jeho *povinnosti* zabezpečiť plný účinok práva EÚ. Otázka možného neodôvodneného porušenia článku 16 Charty by sa preto mala skúmať len na úrovni práva Únie.

117. Skôr než preskúmam, či článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní predstavuje neodôvodnené porušenie článku 16 Charty, musím odpovedať na otázku, či Súdny dvor môže z procesného hľadiska vykonať takéto preskúmanie. Vnútroštátny súd totiž svoju otázku neformuloval tak, že sa týka platnosti článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní (alebo rozhodnutia o zahrnutí príslušných právnych predpisov USA do prílohy k tomuto nariadeniu), ale skôr výkladu tohto článku, ako aj článku 16 Charty.

1. O možnosti Súdneho dvora preskúmať ex offo zlučiteľnosť článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní a rozhodnutia zahrnúť dotknuté právne predpisy USA do prílohy k tomuto nariadeniu

118. Z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že ak vnútroštátny súd vo svojich otázkach výslovne nespochybňuje zlučiteľnosť aktu Únie, Súdny dvor nie je povinný skúmať platnosť tohto aktu,[74] keďže výlučne vnútroštátnemu súdu, ktorý vec prejednáva a ktorý musí prevziať zodpovednosť za súdne rozhodnutie, ktoré sa má vydať, prináleží posúdiť vzhľadom na osobitosti prejednávanej veci jednak potrebu prejudiciálneho rozhodnutia na vydanie rozsudku a jednak relevantnosť otázok, ktoré kladie Súdnemu dvoru.[75] Ak však Súdny dvor nemá povinnosť preskúmať *ex offo* platnosť aktu v rámci prejudiciálneho konania, ktoré sa týka výkladu práva EÚ, má možnosť urobiť to?

[72] Rozsudok zo 16. mája 2017, Berlioz Investment Fund (C-682/15, EU:C:2017:373, body 32 až 42).

[73] Rozsudky z 12. júla 2018, Spika a i. (C-540/16, EU:C:2018:565, bod 34), a zo 17. októbra 2013, Schaible (C-101/12, EU:C:2013:661, bod 25).

[74] V tomto zmysle pozri napríklad rozsudok z 13. decembra 2001, DaimlerChrysler (C-324/99, EU:C:2001:682, bod 30).

[75] Rozsudky zo 16. októbra 2014, Welmory (C-605/12, EU:C:2014:2298, bod 33), a z 5. novembra 2014, Herbaria Kräuterparadies (C-137/13, EU:C:2014:2335, bod 50). Súdny dvor teda predovšetkým nie je povinný skúmať platnosť aktu EÚ z dôvodu, ktorý mu predloží jedna z týchto strán. Pozri rozsudky zo 4. septembra 2014, Simon, Evers & Co. (C-21/13, EU:C:2014:2154, body 27 a 28), a z 28. januára 2016, CM Eurologistik a GLS (C-283/14 a C-284/14, EU:C:2016:57, body 45 a 46).

119. V tejto súvislosti môžem uviesť dve tvrdenia proti tomuto riešeniu. Po prvé z judikatúry vyplýva, že v rámci konania pre neplatnosť porušenie vyššej normy nepredstavuje výhradu verejného poriadku, ktorú by mohol *ex offo* vzniesť súd EÚ.[76] Po druhé dôvodom prejudiciálneho konania nie je formulovanie poradných stanovísk k všeobecným alebo hypotetickým otázkam, ale skôr vyriešenie sporu týkajúceho sa práva EÚ.[77] Podľa judikatúry Súdneho dvora však len vtedy, keď vnútroštátne právo priznáva súdu právomoc uplatniť záväzné ustanovenie práva aj bez návrhu, sa táto právomoc stáva pre uvedený súd povinnosťou preskúmať bez návrhu porušenie ustanovenia práva EÚ.[78] V dôsledku toho konštatovanie neplatnosti ustanovenia práva EÚ, ktoré nespochybnili účastníci konania, nemusí mať nevyhnutne vplyv na skutočné riešenie sporu, pričom existencia takého vplyvu závisí od povahy dôvodov, ktoré môže vnútroštátny súd preskúmať bez návrhu.

120. Súdny dvor však vo viacerých rozsudkoch uznal svoje právo preskúmať *ex offo* platnosť ustanovenia, o ktoré ide v návrhu na začatie prejudiciálneho konania, v dvoch konkrétnych situáciách, a to po prvé ak napriek zneniu otázky z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že pochybnosti vyjadrené vnútroštátnym súdom sa v skutočnosti týkajú platnosti aktu, o výklad ktorého oficiálne žiada, a po druhé ak bola platnosť tohto aktu spochybnená v spore vo veci samej.[79] V týchto dvoch prípadoch totiž preskúmanie platnosti dotknutého ustanovenia *ex offo* podľa všetkého nie je úplne v rozpore s vyššie uvedenou judikatúrou, keďže otázka platnosti je už určitým spôsobom súčasťou sporu, takže je dôvod domnievať sa, že takéto preskúmanie by mohlo byť užitočné pre vnútroštátny súd.

121. Na *ex offo* preskúmanie platnosti ustanovenia, o ktorého výklad žiada vnútroštátny súd, je však potrebné dodržať právo inštitúcií, ktoré prijali toto ustanovenie, na vypočutie a procesné práva členských štátov. Ako totiž Súdny dvor znova raz prednedávnom zdôraznil, „odpoveď na doplňujúce otázky [nepoložené vnútroštátnym súdom] by bola nezlučiteľná s povinnosťou Súdneho dvora zabezpečiť vládam členských štátov a oprávneným subjektom možnosť predložiť pripomienky v súlade s článkom 23 Štatútu Súdneho dvora Európskej únie vzhľadom na to, že podľa tohto ustanovenia sa oprávneným subjektom doručujú iba vnútroštátne rozhodnutia o návrhu na začatie prejudiciálneho konania“.[80] Predovšetkým je pomerne zrejmé, že vzhľadom na účinky, ktoré bude mať konštatovanie neplatnosti, rozhodnutie členských štátov alebo dotknutých inštitúcií o tom, či vstúpia alebo nevstúpia do prejudiciálneho konania ako vedľajší účastník, sa môže líšiť v závislosti od toho, či sa prejudiciálna otázka má chápať tak, že sa týka výkladu alebo platnosti aktu.

122. Z toho vyplýva, že hoci položené otázky sa týkajú výkladu ustanovenia len formálne, Súdny dvor môže napriek tomu aj bez návrhu preskúmať platnosť aktu v rámci prejudiciálneho konania, ak z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ktorý bol oznámený členským štátom v ich úradnom jazyku alebo vo forme zhrnutia, *dostatočne jasne vyplýva*, že pochybnosti vnútroštátneho súdu sa týkajú platnosti aktu, ktorého výklad požaduje len formálne, alebo že platnosť tohto aktu predstavuje ústredný predmet sporu vo veci samej. Pokiaľ nie, dodržiavanie výsad autorov dotknutého aktu a členských štátov si vyžaduje, aby im Súdny dvor vopred oznámil svoj úmysel preskúmať bez návrhu platnosť tohto aktu.

[76] Rozsudok z 10. decembra 2013, Komisia/Írsko a i. (C-272/12 P, EU:C:2013:812, body 27 až 29 a 36).

[77] Pozri napríklad rozsudok z 10. decembra 2018, Wightman a i. (C-621/18, EU:C:2018:999, bod 28).

[78] Rozsudky zo 14. decembra 1995, van Schijndel a van Veen (C-430/93 a C-431/93, EU:C:1995:441, bod 14); z 12. februára 2008, Kempter (C-2/06, EU:C:2008:78, bod 45), a zo 6. októbra 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, bod 54).

[79] Pozri najmä rozsudok zo 17. septembra 2020, Compagnie des pêches de Saint-Malo (C-212/19, EU:C:2020:726, body 28 a 38).

[80] Rozsudok zo 17. decembra 2020, BAKATI PLUS (C-656/19, EU:C:2020:1045, bod 33). Predtým pozri rozsudky zo 16. októbra 2014, Welmory (C-605/12, EU:C:2014:2298, bod 34); zo 6. októbra 2015, T-Mobile Czech Republic a Vodafone Czech Republic (C-508/14, EU:C:2015:657, body 28 a 29), a uznesenie z 21. apríla 2016, Beca Engineering (C-285/15, neuverejnené, EU:C:2016:295, bod 24).

123. V prejednávanej veci však z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že z právneho hľadiska je dostatočne pochopiteľné, že pochybnosti vyjadrené vnútroštátnym súdom na odôvodnenie štvrtej otázky súvisia s existenciou „všeobecného zákazu“, ktorý je výsledkom prijatia nariadenia EÚ o blokovaní a rozhodnutia zahrnúť ITSR do jeho prílohy. Vnútroštátny súd najmä uviedol: „Senát to chápe tak, že v dôsledku zákazu dodržiavania sekundárnych sankcií také hospodárske subjekty v EÚ, akým je žalovaná (osoby, ktoré má nariadenie podľa svojich odôvodnení práve chrániť), čelia dileme… Senát sa domnieva, že toto riziko je neprimerane kompenzované nárokom na náhradu škody upraveným v článku 6 [nariadenia EÚ o blokovaní]. To isté platí pre možnosť získať povolenú výnimku podľa článku 5 druhého odseku [nariadenia EÚ o blokovaní]… Senát však má pochybnosti o tom, či je v prípade rizika značných hospodárskych strát na trhu USA *všeobecný zákaz* prerušenia vzťahov s obchodným partnerom, dokonca aj s bezvýznamným obchodným partnerom, s cieľom vyhnúť sa týmto rizikám zlučiteľný so slobodou podnikania chránenou podľa článku 16 Charty… a zásadou proporcionality zakotvenou v článku 52 Charty.“ (Kurzívou zvýraznil generálny advokát.) Okrem toho z pripomienok jednotlivých účastníkov tohto konania vyplýva, že v plnej miere chápu pochybnosti vnútroštátneho súdu v tom zmysle, že sa týkajú platnosti nariadenia EÚ o blokovaní.

124. Preto sa domnievam, že Súdny dvor môže *ex offo* preskúmať platnosť nariadenia EÚ o blokovaní a rozhodnutia o zahrnutí ITSR do jeho prílohy z hľadiska článku 16 Charty, pričom nemusí oznámiť členským štátom svoj zámer vykonať toto preskúmanie.[81]

2. O zlučiteľnosti článku 5 nariadenia EÚ o blokovaní s článkom 16 Charty

125. V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že v súlade s článkom 52 ods. 1 Charty porušenie ktorejkoľvek zo slobôd zaručených Chartou môže byť povolené, ak je stanovené zákonom a ak rešpektuje základný obsah týchto práv a slobôd. Okrem toho v súlade so zásadou proporcionality sú obmedzenia možné len vtedy, ak sú nevyhnutné a skutočne spĺňajú ciele všeobecného záujmu uznané Úniou alebo potrebu chrániť práva a slobody iných.

126. Pokiaľ ide o prvú z týchto podmienok, je nesporné, že je splnená, lebo porušenie slobody podnikania z dôvodu zákazu dodržiavania Charty osobami uvedenými v článku 11 nariadenia EÚ o blokovaní treba považovať za stanovené zákonom, keďže vyplýva z článku 5 prvého odseku nariadenia.

127. Pokiaľ ide o druhú podmienku týkajúcu sa dodržiavania základného obsahu slobody podnikania, pričom zmluvná sloboda je len jedným z jej aspektov, je potrebné pripomenúť, že ako každá sloboda uvedená v Charte s výnimkou ľudskej dôstojnosti zaručenej v jej článku 1, ktorého znenie výslovne stanovuje, že je nedotknuteľná - a možno aj všetkých ustanovení hlavy 1 -,[82] zmluvná sloboda nepredstavuje absolútne právo,[83] ale vo všeobecnom záujme môže byť predmetom širokej škály zásahov verejných orgánov, pokiaľ[84] sa tieto zásahy z inštitucionálneho hľadiska uvedených slobôd zameriavajú na špecifické situácie.

[81] Podľa môjho názoru však nie je potrebné skúmať platnosť rozhodnutia, obsiahnutého v nariadení 2018/1100, zahrnúť príslušné právne predpisy USA do prílohy k nariadeniu EÚ o blokovaní, keďže vnútroštátny súd toto rozhodnutie ani nespomenul.

[82] LENAERTS, K.: Exploring the limits of the EU Charter of fundamental rights. In: *European Constitutional Law Review*. 2012, 8(3), s. 388.

[83] Rozsudok zo 6. septembra 2012, Deutsches Weintor (C-544/10, EU:C:2012:526, bod 54).

[84] Rozsudky z 22. januára 2013, Sky Österreich (C-283/11, EU:C:2013:28 bod 46); z 30. júna 2016, Lidl (C-134/15, EU:C:2016:498, bod 34), a zo 16. júla 2020, Adusbef a Federconsumatori (C-686/18, EU:C:2020:567, body 82 a 83).

128. Predovšetkým pokiaľ ide o zmluvnú slobodu, Súdny dvor už uznal, že právo EÚ môže hospodárskemu subjektu uložiť povinnosť uzavrieť zmluvu najmä z dôvodov týkajúcich sa práva hospodárskej súťaže.[85] Na základe podobných úvah je teda možné dospieť k záveru, že hoci sloboda neuzatvoriť zmluvu je vo všeobecnosti súčasťou základného obsahu slobody podnikania, za určitých okolností môže byť toto právo obmedzené. Rovnako ako právne predpisy o rovnakom postavení napríklad stanovujú, že podniky nesmú pri svojich zmluvných vzťahoch s verejnosťou diskriminovať na základe rasy alebo pohlavia, môžu existovať aj iné okolnosti, za akých úvahy súvisiace s verejnou politikou môžu mať prednosť pred slobodou podnikania. Ide teda o právo, ktoré môže byť obmedzené, ak sú splnené ostatné podmienky uvedené v článku 52 Charty.

129. V dôsledku toho je ešte potrebné preskúmať, či sa má článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní považovať za opatrenie primerané dosiahnutiu cieľa všeobecného záujmu uznaného Úniou, čo podľa článku 52 Charty predpokladá, že také opatrenie je nevyhnutné a skutočne spĺňa taký cieľ. Keďže v rámci judikatúry sa tieto dve podmienky vykladajú tak, že odkazujú na obvyklé podmienky kritéria primeranosti, znamená to, že také opatrenia musia byť vhodné na dosiahnutie cieľa, ktorý sledujú, v tom zmysle, že musia aspoň prispievať k dosiahnutiu tohto cieľa a nesmú ísť nad rámec toho, čo je vhodné a potrebné na tento účel.[86]

130. V tejto súvislosti musím najprv poukázať na to, že ako som už uviedol, cieľom článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní je ochrana Únie, jej členských štátov a fyzických a právnických osôb, ktoré vykonávajú základné slobody v rámci Únie, proti extrateritoriálnemu uplatňovaniu právnych predpisov uvedených v prílohe a neutralizácia účinkov týchto právnych predpisov. Ako vyplýva zo šiesteho odôvodnenia, tento cieľ je súčasťou všeobecnejšieho cieľa, ktorým je ochrana ustáleného právneho poriadku a záujmov Únie a členských štátov pred extrateritoriálnymi účinkami cudzích právnych predpisov, ktorých dosah sa považuje za prehnaný a ktoré fungujú spôsobom, ktorý je v rozpore s medzinárodným právom. Keďže predovšetkým článok 21 ods. 2 písm. a), b), e) a h) ZEÚ stanovuje pre Úniu cieľ chrániť jej základné záujmy, podporovať zásady medzinárodného práva, podporovať odstraňovanie prekážok medzinárodného obchodu a presadzovať dobrú správu vecí verejných v celosvetovom meradle, také ciele treba považovať za ciele všeobecného záujmu uznané Úniou.[87] Zároveň ide o základné ciele verejnej politiky, ktoré všetky slúžia na ochranu základnej národnej zvrchovanosti členských štátov Únie.

[85] Pozri rozsudky zo 6. apríla 1995, RTE a ITP/Komisia (C-241/91 P a C-242/91 P, EU:C:1995:98, body 49 až 57); z 26. novembra 1998, Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569, body 38 až 47), a z 29. apríla 2004, IMS Health (C-418/01, EU:C:2004:257, bod 38), ako aj návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott vo veci Pressetext Nachrichtenagentur (C-454/06, EU:C:2008:167, bod 133).

[86] Pozri napríklad v tomto zmysle rozsudky z 19. decembra 2019, Deutsche Umwelthilfe (C-752/18, EU:C:2019:1114, bod 52), alebo z 22. januára 2013, Sky Österreich (C-283/11, EU:C:2013:28, bod 50). Judikatúra sa tiež odvoláva na iné kritérium, a to že pokiaľ sa ponúka výber medzi viacerými primeranými opatreniami, je potrebné prikloniť sa k najmenej obmedzujúcemu a spôsobené zásahy nesmú byť neprimerané vo vzťahu k sledovaným cieľom. Tieto kritériá sa však môžu považovať za už obsiahnuté v dvoch predchádzajúcich. Pozri napríklad rozsudok zo 17. decembra 2020, Centraal Israëlitisch Consistorie van België a i. (C-336/19, EU:C:2020:1031, bod 64).

[87] V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že prijatie protiopatrení je v medzinárodnom práve povolené. Pokiaľ ide o podmienky, za akých sú také opatrenia povolené, pozri článok 49 a nasl. návrhu článkov o zodpovednosti štátov za konanie v rozpore s medzinárodným právom s komentármi, prijatého Komisiou medzinárodného práva na jej 53. zasadnutí a schváleného 28. januára 2002 rezolúciou Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov, a tiež, LEBEN, CH.: Les contre-mesures inter-étatiques et les réactions à l'illicite dans la société internationale. In: *Annuaire Français de Droit International*. 1982, zv. 28, s. 9 – 77, a SICILIANOS, L. A.: La codification des contre-mesures par la Commission du droit international. In: *Revue belge de droit international*. 2005, zv. 38, s. 447 – 500. V každom prípade sa niektorí autori domnievajú, že z technického hľadiska nariadenie EÚ o blokovaní patrí medzi odvetné opatrenia, to znamená nepriateľské opatrenia, ktoré ako také nie sú nesprávne z hľadiska medzinárodného práva, lebo neporušujú pravidlá právomoci uznané medzinárodným právom. Pozri RUYS, T., RYNGAERT, C.: Secondary Sanctions: A Weapon out of Control? The International Legality of, and European Responses to US Secondary Sanctions. In: *British Yearbook of International Law*. 2020, s. 82.

131. Po druhé sa zdá, že článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní je *vhodný na dosiahnutie* týchto cieľov. V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že ako som už vysvetlil, tento článok len vymedzuje dôsledky zaradenia právnych predpisov do prílohy nariadenia. Je pravda, že nariadenie EÚ o blokovaní výslovne nešpecifikuje, na základe akých kritérií môže Komisia rozhodnúť o zahrnutí právnych predpisov do prílohy.[88] Z cieľov nariadenia však možno vyvodiť, že hlavným kritériom je extrateritoriálny účinok cudzích právnych predpisov o sankciách, prinajmenšom v zmysle nariadenia. Vzhľadom na toto kritérium sa zdá, že opatrenie zakazujúce európskym spoločnostiam dodržiavať právne predpisy uvedené v prílohe k nariadeniu sú spôsobilé dosiahnuť vyššie uvedené ciele.[89]

132. Také ustanovenie sa tiež zdá byť nevyhnutné, lebo podľa všetkého neexistujú menej obmedzujúce prostriedky na dosiahnutie vyššie uvedených cieľov, pričom zároveň je aj rovnako účinné.[90]

133. Nakoniec pokiaľ ide o potrebu, aby predmetné opatrenie neprinieslo nevýhody neprimerané sledovaným cieľom, na ktorú sa judikatúra Súdneho dvora občas odvoláva, môžem poukázať na to, že Súdny dvor už uznal, že opatrenia prijaté Úniou na účely spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky môžu „mať dôsledky, ktoré sa dotýkajú majetkových práv a slobody vykonávať obchodnú alebo podnikateľskú činnosť, čím poškodzujú osoby, ktoré nie sú v nijakom prípade zodpovedné za situáciu, ktorá viedla k prijatiu sankcie“[91].

134. Okrem toho v súlade s článkom 5 druhým odsekom nariadenia EÚ o blokovaní hospodárske subjekty môžu požiadať Komisiu o povolenie odchýliť sa od prvého odseku tohto článku, pokiaľ by iné správanie predovšetkým vážne poškodilo ich záujmy alebo záujmy Únie. Podľa judikatúry Súdneho dvora je existencia takého mechanizmu výnimiek postačujúca na zabezpečenie toho, aby uvedený zákaz neprimerane neporušoval základnú slobodu.[92] Za týchto okolností totiž porušenie slobody podnikania s najväčšou pravdepodobnosťou vyplynie z neodôvodneného odmietnutia Komisie udeliť takú výnimku.[93]

135. V dôsledku toho sa domnievam, že článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní nie je ako taký v rozpore s článkom 16 Charty. To však neznamená, že to isté nevyhnutne platí pre rozhodnutie o zahrnutí právnych predpisov do prílohy. Je však jasné, že Komisia musí pri pridávaní právnych predpisov prijatých tretími krajinami do prílohy tiež zabezpečiť, aby ich

[88] Táto neexistencia výslovných kritérií na zaradenie právnych predpisov do prílohy by mohla vyvolať určité obavy. Keďže sa však otázky položené v tejto veci nezaoberajú týmito aspektmi, nebudem túto problematiku ďalej skúmať.

[89] Je pravda, že článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní sa môže javiť trochu zastaraný, lebo americký District Court for the Eastern District of Pennsylvania (Okresný súd pre východný okres Pensylvánie) v rozsudku Spojené štáty v. Brodie odmietol uplatnenie doktríny nátlaku predpisov zvrchovaného cudzieho štátu v súvislosti s nariadením o blokovaní. US Supreme Court (Najvyšší súd USA) však nikdy výslovne nerozhodol o možnom uplatnení doktríny nátlaku predpisov zvrchovaného cudzieho štátu v súvislosti s nariadením EÚ o blokovaní. Okrem toho nie je vylúčené, že uvedený článok môže na základe tejto doktríny alebo podobných doktrín slúžiť na obhajobu v súvislosti s inými právnymi predpismi, než sú tie, o ktoré ide v prejednávanej veci. V každom prípade je toto ustanovenie naďalej relevantné z hľadiska cieľa bojovať proti účinkom týchto právnych predpisov.

[90] V tejto súvislosti by som chcel zdôrazniť, že článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní predpokladá len možnosť zakázať osobám uvedeným v článku 11 nariadenia dodržiavať právne predpisy, ak tieto právne predpisy spĺňajú podmienky stanovené v nariadení alebo vyplývajúce z cieľov nariadenia, aby mohli byť zaradené do jeho prílohy. Otázka, či v konkrétnom prípade rozhodnutie o zahrnutí daného právneho predpisu do prílohy predstavuje primerané opatrenie, je záležitosťou preskúmania platnosti takého rozhodnutia, a nie preskúmania podľa článku 5 prvého odseku nariadenia EÚ o blokovaní.

[91] Rozsudky z 25. júna 2020, VTB Bank/Rada (C-729/18 P, neuverejnený, EU:C:2020:499, body 80 a 81), a z 24. septembra 2020, NK (Podnikové dôchodky riadiacich pracovníkov) (C-223/19, EU:C:2020:753, bod 89).

[92] Pozri analogicky rozsudok zo 6. októbra 2020, État luxembourgeois (Súdna ochrana voči žiadostiam o informácie v daňovom práve) (C-245/19 a C-246/19, EU:C:2020:795, bod 92).

[93] Podľa Toma Ruysa a Cedrica Ryngaerta bolo do polovice roku 2019 podaných len 15 žiadostí o povolenie. Komisia však neinformuje o tom, aká je úspešnosť týchto žiadostí. RUYS, T., RYNGAERT, C.: Secondary Sanctions: A Weapon out of Control? The International Legality of, and European Responses to US Secondary Sanctions. In: *British Yearbook of International Law*. 2020, s. 87.

zaradenie slúžilo cieľom nariadenia EÚ o blokovaní a aby dôsledky tohto zaradenia boli odôvodnené a primerané účinkom, ktoré vyvoláva nariadenie EÚ o blokovaní. Túto otázku však nepoložil vnútroštátny súd ani účastníci konania a dokonca sa vnútroštátny súd a účastníci konania o tejto problematike ani nezmieňujú, a v každom prípade v prejednávanej veci nebolo predložené tvrdenie, podľa ktorého by zaradenie amerického právneho predpisu o sankciách do prílohy bolo neprimerané.

V. Návrh

136. Na záver sa nemôžem vyhnúť konštatovaniu, že ma nijako zvlášť neteší, že som dospel k tomuto konkrétnemu výsledku. Ako zdôrazňujú skutkové okolnosti prejednávanej veci, nariadenie EÚ o blokovaní je veľmi hrubým nástrojom určeným na neutralizovanie rušivých extrateritoriálnych účinkov sankcií USA v rámci Únie. Táto neutralizačná metóda so sebou nevyhnutne prinesie obete a mnohí si môžu myslieť, že Telekom Deutschland bude medzi prvými, ktorí budú trpieť v neposlednom rade vzhľadom na svoju rozsiahlu činnosť v USA. Ako som už naznačil, ide o záležitosti, ktoré by normotvorca Únie naozaj mohol chcieť zvážiť a prehodnotiť.

137. Súdny dvor je však len súdom zriadeným podľa zákona a jeho povinnosťou je uviesť do účinnosti znenie riadne prijatých právnych predpisov. Z dôvodov, ktoré som uviedol, sa domnievam, že článok 5 prvý odsek nariadenia EÚ o blokovaní má tieto ďalekosiahle účinky, aj keď za týchto okolností možno uvažovať aj o tom, že také legislatívne ustanovenia neobvyklým a rušivým spôsobom prevažujú nad riadnymi obchodnými slobodami. Navrhujem preto, aby Súdny dvor odpovedal na otázky položené vnútroštátnym súdom takto:

1. Článok 5 prvý odsek nariadenia Rady (ES) č. 2271/96 z 22. novembra 1996 o ochrane pred účinkami uplatňovania právnych predpisov prijatých treťou krajinou mimo jej územia a pred účinkami opatrení na nich založených alebo z nich vyplývajúcich sa má vykladať v tom zmysle, že sa neuplatní len vtedy, ak správny alebo súdny orgán krajiny, ktorej zákony a iné právne predpisy sú uvedené v prílohe k tomuto nariadeniu, adresoval priamo alebo nepriamo určité pokyny osobe uvedenej v jeho článku 11. Zákaz obsiahnutý v tomto ustanovení sa teda uplatní aj v prípade, že určitý subjekt dodržiava také právne predpisy bez toho, aby ho k tomu najprv prinútil cudzí správny alebo súdny orgán.

2. Článok 5 prvý odsek nariadenia č. 2271/96 sa má vykladať v tom zmysle, že bráni výkladu vnútroštátneho práva, podľa ktorého osoba uvedená v článku 11 nariadenia môže ukončiť pokračujúci zmluvný záväzok so zmluvnou stranou uvedenou na sankčnom zozname osobitne určených štátnych príslušníkov a blokovaných osôb, ktorý vedie Úrad USA pre kontrolu zahraničných aktív, pričom ani nemusí odôvodniť svoje rozhodnutie ukončiť tieto zmluvy.

3. Článok 5 prvý odsek nariadenia č. 2271/96 sa má vykladať v tom zmysle, že v prípade nedodržania ustanovení tohto článku vnútroštátny súd, na ktorý sa obráti zmluvná strana, na ktorú sa vzťahujú primárne sankcie, je povinný nariadiť osobe uvedenej v článku 11 nariadenia, aby pokračovala v zmluvnom vzťahu aj napriek tomu, že po prvé článok 5 druhý odsek by sa mal vykladať reštriktívne, po druhé taký súdny príkaz môže byť v rozpore s článkom 16 Charty základných práv Európskej únie a po tretie taká osoba môže byť preto prísne sankcionovaná orgánmi zodpovednými za uplatňovanie jedného z právnych predpisov uvedených v prílohe k tomuto nariadeniu.